

studije

Ivan Fuček

SPOLNA PATOLOGIJA I KRŠĆANSKI ŽIVOT

Pitanje nameće konkretna situacija u kojoj živimo. Elemente seksualne degeneracije susrećemo u tolikim oblicima modernog života i ponašanja, suvremenog tiska, filma i TV-programa. O stvari se malo ili nimalo ne reflektira. Jedva da se što pozitivno poduzima.

Kao da se još uvijek postupa prema već odavno napuštenom principu: budan čovjek svjestan je svojih čina i zato radi slobodno. Još uvijek kao da se sloboda poistovjećuje s jasnom sviješću, dok nam dubinska psihologija govori o neprijepornoj činjenici postojanja dinamizma podsvjesnog psihičkog života. Ona jasno ukazuje na nedostatnost razlikovanja dvaju niza ljudskih čina: svjesno počinjenih u punoj odgovornosti i nesvjesnih koji bi nam izmicali kontroli. Ona je dokazala postojanje stannovitih determinizama u čovjeku koji nastavljaju svoju ulogu i u jasnoj svijesti, kao što je ukazala i na mogućnost korištenja podsvjesnih dinamizama, ukoliko čovjek postaje svjestan svoje podsvijesti. Stoga je izvanredno važno pokušati pronaći onaj »zašto« tolikih determinizama mlade generacije i time pružiti bar neke elemente pravilnom odgovoru i ispravnom liječenju.

Ne mislimo ovdje razotkriti sve moguće vidove toga »zašto«, jer to nije ni moguće u okviru jednog članka, ali svakako želimo upozoriti na prevažnu komponentu *odgoja* dječaka i djevojčica, kako bi se na vrijeme spriječile negativne inhibicije i stvorile od početka pozitivne navike ispravnog shvaćanja i življenja spolnosti integrirane u cjelovitost ljudske osobe, nipošto izdvojene u jedan sektor. Najveći teret pada na

leđa same obitelji, koja bi u tako važnim vidicima trebala biti dobro poučena i budna da u točno vrijeme — u pravi trenutak — intervenira kod svoje djece, pa da ne dopusti mogućnost razvitka bilo kakvih spolnih degeneracija.

Potrebno je zaci u stručnu literaturu spolne patologije, naznačiti *anomalije i poremećene funkcije*, a obilnije se informirati o spolnim *nastranostima*. Ove posljednje čine naš poseban objekt promatranja, bilo stoga što se spolne nastranosti u našoj dnevnoj publicistici nerijetko tretiraju kao »normalne stvari«, bilo da su danas poprimile takve razmjere da u nekom točnom smislu prijete sveopćom degeneracijom.

Ovakva refleksija seksualnog je refleksija o seksualnom bez ljubavi, pa je trajna opasnost da ostanemo fiksirani na parcijalnu vrijednost čovjeka. Na određenim mjestima nastojim ponovno svratiti pozornost na to da je govor o *cjelokupnom čovjeku*, ne o njegovu tek jednom — genitalnom, I to degeneričnom vidu.

Rječnik kojim se služim ne može biti nego stručan medicinski, psihijatrijski i psihološki, pa je opasnost da neki izrazi I neki detaljni opisi ne budu od prve jasni ili čak da šokiraju. Svrha je samo jedna: konkretnim upoznavanjem situacije — bez rukavica ili bez tabua — zahvatiti savjest roditelja i odgojitelja pred stvarnom odgovornošću koju nam nameće situacija suvremenog života. Ponekad se čini da je ista situacija precrna, ali ona je još uvijek svjetlija od same stvarnosti.

Spolne anomalije[^]

Široku »geografsku kartu« spolne patologije možemo razdijeliti u tri područja: na patološke pojave, ukoliko su u odnosu sa spolnom anatomijom, a nazivamo ih spolnim anomalijama, na patološke pojave, ukoliko se odnose na neispravno funkcioniranje ili na spolnu poremećenu fiziologiju I nazivamo ih spolnim poremećajima, te na patološke pojave u vezi sa spolnim ponašanjem, a zovemo ih perverzijama Ili spolnim zastranjenjima.

Spolne anomalije remete normalnu anatomiju spolnih organa. Mogu biti urođene, a mogu biti i stečene. Među stečenim razlučujemo one koje valja pripisati endokrinim smetnjama ili smetnjama proizvedenim od žlijezda s unutrašnjom sekrecijom.

[^] Služim se leksikonima: E. BORRA, *Dizionario di sessuologia o dell'armonia coniugale*, ed. Paoline 1974; *Medicinski leksikon*, 3. izd. Med. knjiga, Beograd-Zagreb 1970; V. HUDOLIN, *Psihijatrijsko psihološki leksikon*, »Panorama«, Zagreb 1968; A. C. GUYTON, M. D., *Medicinska fiziologija*, 3. izd., Med. knjiga, Beograd-Zagreb 1969; *Medicinska enciklopedija*, 1—6, Jug. Leks. zavod, Zagreb 1957—70; usp. D. ROGIĆ, *O spolnom porođaju i novorođenčetu*. Epoha, Zagreb 1965; G. SANTORI, *Compendio di sessuologia*, ed. Minerva med., ^1966; T. J. O'DONNELL, *La morale en medicine*. Mame, Tours ^1962; oslanjam se na djelo M. VIDAL, *Morale dell'amore e della sessualità*, ed. Cittadella, Assisi 1973, 370 si.

Urođene anomalije kao na svoj skrajnji i totalni oblik svode se na poznati *hermafroditizam*, o kome ćemo govoriti kasnije. Ovdje se najprije centriramo na blaže oblike anomalija.

Među muškim urođenim anomalijama navodi se u prvom redu *kriptohizam* ili nepravilnost razvoja pri čemu su oba ili samo jedan testis zaostali u trbušnoj stijenci ili negdje drugdje tijekom svoga spuštanja, ali se ne nalaze u skrotumu. To oboljenje ne izaziva veće poteškoće, a postoji i mogućnost kirurškog otklanjanja.

Zatim se navodi *varikocela*, što označuje varikozne vene više ili manje proširene u području sjemenovoda, iz čega mogu nastati raznolike smetnje.

Nadalje, poznata je *hipospadija*, a sastoji se u tome što muška mokraćna cijev ili uretra ne izlazi van normalno na vrhu uda, nego pri njegovu dnu ili na bilo kojem dijelu donje njegove površine ili čak u samoj međici (perineumu), pa može onemogućiti rađanje.

Različna od hipospadije je tzv. *epispadija*, a označava otvor muške uretre na poleđini uda u bilo kojoj udaljenosti od njegovih krajnjih dijelova i čini zapreku normalnom snošaju.

Slijedi *fimoza*, tj. suženost otvora udne navlake, koja ne samo da može smetati pri mokrenju i izazivati razne upale zbog otežčane higijene genitala, nego može poremetiti i duševnu ravnotežu mladića te predstavljati ozbiljnu smetnju pri izvršavanju bračnog čina.

Među ženske urođene spolne anomalije spadaju prije svega *vulvalne* nepravilnosti ili nepravilnosti stidnice, isto tako nepravilnosti djevičanske opne ili *himena*, nepravilnosti rodnice ili *vagine*, nepravilnosti maternice ili *uterus*, nepravilnosti *jajnika* i *jajovoda*. U svakom od tih vidika ima raznih mogućnosti patoloških oblika, koje možemo razvrstane naći u stručnoj literaturi o ovome predmetu.

Stečene anomalije mogu nastati nekim djelovanjem koje izravno ošteđuje genitalne organe. Ili neizravno od strane nekog fizičkog ili toksičkog činioca, od strane mikroba, od raznih tumora i degenerativa. Ova spadaju i raznolike seksopatije, koje nastaju na temelju spolne endokrinopatije. Ima ih mnogo. Donosimo tek poznatije.

Na prvom mjestu valja spomenuti *infantilizam* ili hipogonadizam, a sastoji se u neuobičajenom dugom trajanju tjelesnih osobina psihičkih i spolnih karakteristika specifičnih za djetinjstvo. Radi se zapravo o zastoji razvitka na djetinjem nivou osobe koja je već prošla fazu puberteta.

Na drugom mjestu spominjemo tzv. *pubertas precox* ili patološko prerani pubertet, koji može nastupiti već u prvim godinama života kao posljedica oboljenja epifize ili nadbubrežnih žlijezda s pojavljivanjem svih primarnih i sekundarnih spolnih karakteristika.

Na trećem mjestu navodimo *eunuhizam*, kompleksno stanje, koje nastaje nakon odstranjivanja ili uništenja funkcionalnosti spolnih žlijez-

da, bilo kod muškog bilo ženskog spola. Osnovna mu je karakteristika zaostajanje razvoja i spolnog uobličenja uz poremećaje mnogih funkcija, osobito ako je kastracija izvršena prije puberteta. Slično se u srednjem vijeku postupalo s dječacima crkvenih pjevačkih zborova sa svrhom da zadrže dječjački glas.

Dakako da je ovo posve letimičan i naskroz sumaran pregled spolnih anomalija, toliko da se dobije potrebna prva informacija, za našu svrhu posve dovoljna.

Poremećaji spolnih funkcija

Poremećaji spolnih funkcija odnose se na spolnu fiziologiju, a radi se o alteracijama u djelovanju tih funkcija. I ovdje razlikujemo patološke pojave u ženskim spolnim funkcijama od patoloških pojava muških spolnih funkcija.[^]

Ženske spolne poremećaje možemo promatrati pod tri vidika.

Spolna patologija, s obzirom na nedostatak najprije navodi *anafrodiziju* ili gubitak seksualnog osjećaja, nemogućnost da se postigne orgazam u spolnim odnosima, unatoč tome što postoji, možda, i snažna želja za njim. Zapravo riječ je o snošaju bez orgazma.

Još se navodi *frigidnost* s oznakom odsutnosti spolnih potreba i erotičkih želja sve do pune ravnodušnosti ili čak pune hostilnosti prema spolnom činu. Tako se »anafrodizija, ma što o tom neki mislili, sasvim razlikuje od frigidnosti«, upozorava profesor M. Gaudefroy.*

S obzirom na prekomjernost ista patologija razlikuje dva oblika. Tu je *nimfomanija* ili prekomjerni spolni nagon, koji neke žene tjera da umnožavaju spolna iskustva bez ikakvih kočnica, pa ih često vodi u svojevoljnu prostituciju, bilo u želji da postignu nebrojene i različite orgazme, a što su stari autori nazvali »mahnitost maternice«, bilo zbog trajno nezasićene anafrodizije.

Različita od nimfomanije jest *erotomanija* ili vrsta perverzne spolne mahnitosti, obilježene pretjeranom i isključivom genitalnom obuzetošću.

S obzirom na bolnost, spolnu žensku patologiju dijelimo na *dispareuniju*, prilično raširenu, iako rijetko priznatu, koja u stručnom govoru označava bolni snošaj, s dva različita tipa primarnih i sekundarnih obilježja, pa na *vaginizam* ili bolnu kontrakciju mišića koji zatvaraju rodnicu, a što čini spolno sjedinjenje nepodnošljivim ili nemogućim.

Muške spolne poremećaje možemo klasificirati na slijedeći način.

Najprije valja uzeti u obzir *patologiju erekcije*. Kao nedostatak, s jedne strane, stoji *impotencija* ili nesposobnost za izvršenje spolnog čina,

[^] M. GAUDEFROY, *Patologija ženskih spolnih funkcija i njihovo liječenje*, u *Seksološke studije*, KS, Zagreb ^1971, 193—207; ^ J. M. CORNAVIN, *Patologija muških spolnih funkcija i njihovo liječenje*, u *Seksološke studije*, 208—225.

* M. GAUDEFROY, nav. dj., 193.

koja može biti raznoliko uvjetovana i može se pojavljivati u različitim oblicima. Postoje četiri klasična oblika impotencije: poremećaji spolne želje, poremećaji erekcije, poremećaji ejakulacije, koja je preuranjena ili zakašnjela, i poremećaji orgazma.

Kao prekomjernost, s druge strane, navodi se *prijapizam* (po bogu plodnosti Prijapu) ili trajna erekcija muškog spolnog organa, koja nastupa bez prethodnog spolnog podražaja i popratnog spolnog osjećaja.

Zatim valja računati s *patologijom izbacivanja sjemena*, pri čemu i opet imamo dva vidika. Jedno je *ejaculatio precox*, prijevremeno izbacivanje sjemena za spolnog sjedinjenja, a obično ga uzrokuju psihogena stanja i nastupa redovito prije imislje uda. Drugo je *prečesto poluciranje, dnevne polucije*, za razliku od noćnih polucija, *spermatorrea* ili Istjecanje sjemena prilikom mokrenja i defekacije, pa *prostatorea* ili Izlučivanje sekreta prostate Isto tako iz mokraćnog kanala.

Napokon, *patologija libida* razlikuje spolnu *prenadraženost* III prekomjernu potrebu za normalnim spolnim odnosima (dakle, ne abnormalnim), a s druge strane, spolnu *impotenciju*, koju smo već spomenuli.

Time smo dali skelet poremećaja spolnih funkcija kod žene i kod muškarca, za našu svrhu ovdje posve dovoljno.

Daleko više mjesta treba da posvetimo spolnim *nastranostima* (perverzijama). Radi se o alteracijama u spolnom ponašanju. Autori donose najrazličitije klasifikacije tih pojava. Slijedim ovdje s Vidalom Ernstovu klasifikaciju, koja razlikuje nastranosti s obzirom na objekt i s obzirom na cilj. Uzimam najprije u razmatranje ove druge jer mi se čini da sam tako više u skladu s današnjim personalističkim shvaćanjem etičkog u čovjeku.

Izvorište nastranosti s obzirom na cilj jest u oslobađanju spolnog užitka i orgazma ne putem izvršavanja normalnog spolnog čina, nego izvođenjem neke druge stvari: promatranja, zadavanja i primanja boli i si. Ograničavam se na *bitne* modele.

Ekshibicionizam

Nastranost ekshibicionizma sastoji se u javnom pokazivanju spolnih dijelova tijela pred ženama, obično uz onaniranje, s ravnodušnošću prema posljedicama koje bi mogle proizaći iz tog prijestupa.

¹ J. ERNST, *Spolne nastranosti i njihovo liječenje*, u *Seksološke studije* itd., 227–240. Napominjem da slijedim autorovu »klasifikaciju«, dok broj nastranosti i njihove različite manifestacije želim produbiti i proširiti. Usp. G. SANTORI, nav. dj., 463–518. Osobito se služim odličnim novim rječnikom E. BORRA, *Dizionario*, koji na odn. varajućim mjestima stvari tretira donoseći najnovije rezultate znanosti; usp. R. LOPAŠIĆ — S. BETLHEIM — S. DOGAN, *Psijhijatrija*, Med. knjiga, Beograd-Zagreb '1965, 167'–172. Nažalost, mislim da bi s psihiatrijske strane dotični priručnik danas već trebalo ažurirati i više oznanstveniti. O. FENICHEL, *Psichoanalitička teorija neuroza*. Med. knjiga, Beograd-Zagreb, 256–304. Tai je autor dublji u analizama, stručniji u argumentaciji, uvjerljiviji u donošenju vlastitih iskustava iz svoje prakse.

Valja razlikovati *dječji* ekshibicionizam od onog *odraslih* osoba. Sva djeca imaju zadovoljstvo u tome da pokazuju svoje genitalne organe, a u pregenitalnoj dobi druge erogene zone i njihove funkcije. Kod djece i dječaka ekshibicionizam je dio prirodnog istraživanja spolne sfere, kako misle: Kinsey, Pomeroy, Martin, Freud, Fenichel i drugi.®

Odrasli perverzni regresiraju na taj infantilni cilj kao reosiguranje protiv kompleksa kastracije. Radi se »o fiksaciji parcijalnih libidinoznih poriva u djetinjstvu, kad je takvo libidinozno izživljavanje bilo normalno u stanovitoj fazi razvitka«. ^ Pojavljuje se gotovo isključivo kod muškaraca.

Ford i Beach (1952.) studirali su 190 etničkih grupa i općenito nisu naišli ni na jedan slučaj ženskog ekshibicionizma, osim u posve određenim okolnostima.

Ekshibicionist se potajno nada da će izazvati reakciju žene, makar preko gađenja ili straha. Budući da takav čin, osobito kod djevojčica, može izazvati teške traume, kažnjiv je po državnim zakonima. Prekršitelji su obično recidivi.

Neki autori razlikuju *tri* vrste ekshibicionizma.

Erotski ekshibicionizam s erekcijom i izazovom na snošaj. Susreće se kod osoba koje nemaju zadovoljavajući spolni život, npr. u vrijeme trudnoće žene, neko vrijeme nakon ženine smrti i si. Ali ga također vrše i razvrtnici i sadistički nastrani.

Nedavno sam čuo izvještaj iz jedne tvornice. Po završetku radnog vremena radnik, inače poznat sa svog slobodnjačkog ponašanja, pred svima se popeo na stol, u trenutku se skinuo ponosan na svoj spolni organ, s namjerom da izazove opću senzaciju I Izvede javnu masturbaciju.

Simptomatski ekshibicionizam, kaže J. Ernst, »sastoji se čas u dramatskom traženju rješenja u nekom neurotskom stanju, s neurozom tjeskobe u polupotentne osobe, čas u nekontroliranim reakcijama nekog alkoholičara, nekog koji boluje od progresivne paralize, shizofrenika ili debila«. ^

Impulzivni ekshibicionizam, napokon, ili Lasagueov model, poznat je po slučaju iz prošlog stoljeća. Mlada i prilično bojažljiva osoba, povremeno osjeća potrebu da se bez erekcije skinuta pokaže pred uglednim ženama u crkvi Saint Roch. Poštuje obred koji se tada obavlja, potpuno su joj poznate opasnosti kojima se izlaže, ali se ne može oduprijeti potrebi za ekshibicijom koja joj, kako misli, jedina može pribaviti smirenje. Uz veliki osjećaj krivnje, ne shvaća uzrok svoga čudnog ponašanja, ali se nada da će to pokazivanje genitalnih dijelova izazvati u žena osjećaj

® I. ROSEN, *Esibizionismo, scopofilia e voyeurismo*, u *Le deviazioni sessuali*, Bompiani, Milano 1968, 305 si.

^ S. BETLHEIM, nav. dj., 170.

^ J. ERNST, nav. dj., 235. Služim se njegovom trostrukom klasifikacijom.

divljenja i poštovanja. Takav je ekshibicionizam veoma rijedak, a u slučajevima podvrgnutim analizi najčešće ovisi o nekom drugom mehanizmu.'

Ekshibicionizam je općenito veoma česta pojava, češća nego se obično misli, a pulzije kod bolesnika mogu biti veoma žestoke, sve do ometanja slobodnog raspolaganja sa sobom.^^"

Voajerizam

Prema franc. riječi *voyeur* = onaj koji promatra, taj naziv označava isto što i *skoptofilija* ili, točnije, *skopofilija*, prema grčkoj riječi *skopéin* = promatrati, gledati. Radi se o zadovoljstvu spolnog poriva putem promatranja spolne aktivnosti drugih.

Optički utisak, kaže Freud, ostaje put na kome se *najčešće* budi libidinozno uzbuđenje. Pokrivanje tijela, koje s kulturom napreduje, budi spolnu radoznalost, koja teži za tim da dopuni spolni objekt otkrivanjem skrivenih dijelova. No to u izvjesnoj mjeri pripada većini normalnih. Dakako, da bi se ovdje moglo Freudu postaviti pitanje ne navodi li nošnja razgolićenja u isticanju spolnih organa jednako ili još više na takve prijestupe. Prema Fenichelu, kako ćemo dalje reći, to je neosporno.

Voajerizam postaje perverzija, nastavlja Freud, a) ako se ograničava isključivo na genitalije (na promatranje genitalnih organa odraslih); b) ako se povezuje sa svladavanjem gađenja (*voyeurs*: promatrači pri funkcijama defeciranja); c) ako potiskuje normalni spolni cilj, umjesto da ga pripremi (promatranjem sebe zadovoljava). Ovo je napose Izraženo kod ekshibicionista, koji, »ako tako smijem zaključiti«, veli Freud, »pokazuju svoje genitalije da bi za uzvrat vidjeli genitalije onoga drugoga«.

Taj način spolnog uživanja I opet je prouzročen doživljajima u djetinjstvu, kad je dijete težilo da prisluškuje snošaj roditelja i pri tom imalo erotičke senzacije. U manjoj mjeri javljaju se takvi porivi i inače u pubertetu. Oni Imaju i poslije stanovito značenje u normalnom spolnom životu odraslog čovjeka, osobito pomislimo li na želju vidjeti uzbuđujuće filmove i TV-predstave, opscene slike i fotografije, seksualizirane dramske komade, mada je kod normalnog odraslog glavni nagonski stav koncentriran na spolni čin.

Ima ipak ljudi kod kojih i kad odrastu takav način spolnog izražavanja ostaje jedini. Oni se spolno zadovoljavaju gledajući genitalije drugih, IH njihov spolni čin, ili samo nage žene, pa se onda zadovoljavaju onanijom. E. Borra spominje slučaj skopofila, koji novcem plaća kako

' Na ist. mj.

»Portraan Clni'c« je u 5 godina imala godišnje 154 spolna prestupnika. Od njih je 60% bilo optuženih pred javnim vlastima, a 29% znači, 50 slučajeva, oko trećine, bili su ekshibicionisti. I. ROSEN, nav. dj., 309.

" S. FREUD, *Tri rasprave o seksualnoj teoriji*: Matica srpska, Beograd 1969, 33-34.

bi zadovoljio svoje nimalo plemenite porive, recimo u lokalima gdje se održavaju javne noćne priredbe *strip-tease*, pa tako pridonosi ponižavanju osobnosti jadne ljudske kreature primoravajući je da se skine. Jasno, etički sud nad takvim postupkom ne može biti pozitivan, zbog njegovih nakana i njegova ponašanja.^

Betlheim donosi drugi primjer. Neki je mladić načinio rupu u zidu zahoda između muškog i ženskog odjela, pa je, gledajući kroz nju, onanirao promatrajući ženu pri defeciranju.i^ Radi se obično o pasivnim introvertiranim osobama.

Sam sam naišao na slučaj gdje mladić kroz neki refleks na prozoru promatra sve što se događa u zahodu, svaku večer promatra s tajnog prozorčića skidanje i spremanje u krevet bračnog para u susjedstvu; pri svemu tome doživljava različita spolna zadovoljenja.

Za voajere značajno napominje Fenichel da im ni jedan prizor ne može, zapravo, dati ni najmanju utjehu, što je inače cilj borbe voajera. Jasno, struktura osobnosti voajera zbog toga trpi posljedice: ona razvija stav nezasićenosti — osjećajući potrebu da vidi stalno i uvijek ponovno s rastućim novim interesom... Zbog svoje nezasićenosti želja za gledanjem može sve više stjecati sadistički značaj.**

Cinički skopofil obično je odvratn razvratnik, koji spretno uspijeva zadovoljavati svoje radoznalosti. Njegov slučaj ne rješava medicinsko liječenje.15

Sadomazohizam

Sadizam i mazohizam sve više novih autora obraduju pod jednom rubrikom.

Sadizam zadavanjem boli stječe puteni užitak, a mazohizam takav užitak pribavlja podnošenjem boli. Kraft-Ebing tu pojavu u njezina oba oblika naziva *aktivnom* i *pasivnom* perverzijom.

Riječ *sadizam* dolazi od prezimena markiza Donatien Alfonza Francois de Sade (1740—1814.), koji je u svojim romanima skupljenim u 15 svezaka opisivao scene prepune okrutnosti spojene sa spolnim uživanjem. De Sade nije stvorio sadizam, nego ga je opisivao.

Taj se način rudimentarno pojavljuje i u normalnom spolnom životu. Poznata je, naime, agresivnost muškarca. Ali kod pravog sadiste sam osjećaj da drugome nanosi bol pribavlja orgazam, bilo u vezi sa spolnim snošajem, bilo bez njega.

Oblici torture mogu biti veoma raznoliki: ubodi, ugrizi, udarci, bičevanja, ozljede, ponekad do umorstva samog spolnog objekta. U tom

" E. BORRA, nav. dj., 513.

" S. BETLHEIM, nav. dj., 171.

" O. FENICHEL, nav. dj., 274.

" J. ERNST, nav. dj., 236.

smislu netko reče: Y je ove noći bila zajedno sa X. Ujutro smo je vidjeli svu izgrizenu po licu. U istom smislu čitamo u novinama: nakon noćnih orgija u toj i toj kući našli su je ubijenu, bez odijela.

Moralne torture mogu biti: nepravde, poniženja, pogrde; dakle, sve vrste, od najprikrivenijih do najkrvavijih. Poznate su nam u tom smislu priče o sadizmima Neronovim, Kaligulinim, Gillesa de Raisa, suborca Jeanne d'Are, nacističkih vojnika i njihovih janjičara iz drugog svjetskog rata. Gotovo je nevjerovatno da se zadavanjem boli može postizavati orgazam, skrajnje odvojen od spolnog čina.

Korijen toj perverziji stručnjaci i opet nalaze u fiksaciji libida u djetinjstvu, kad je dijete u drugoj i trećoj godini u većoj mjeri prkosno, pa agresivno, nemilosrdno prema drugovima i životinjama. Kod većine djece, navodno, ta faza razvitka prolazi brzo. No ukoliko se ona, bilo iz konstitucionalnih razloga, bilo zbog odgojnih pogrešaka, jače fiksira, ne dolazi više kasnije do daljnjeg normalnog spolnog razvoja, nego se živi od te fiksacije.

S obzirom na taj agresivni impuls djeteta postoje razna, često suprotna mišljenja. Neki smatraju da je agresivnost Jednostavno odgovor na frustracije, dok drugi misle da je agresivnost blaži oblik urođenog destruktivnog impulsa. Anthony Storr u knjizi *Sexual Deviation* smatra da je agresivnost psihička energija u službi diferencijacije individua kao individua, tj. odcjepljenje od roditeljske ovisnosti. Ako ta diferencijacija nije dovršena, čovjek ostaje dio svojih roditelja. U tom svjetlu sadomazohizam je način dječjeg shvaćanja odnosa, gdje jedan partner igra ulogu djeteta, a drugi ulogu roditelja. Općenito govoreći, muškarci su više sadistički orijentirani, žene mazohistički. Sadistički način ponašanja ima kao učinak olakšanje osjećaja inferiornosti, dok mazohistički ublažava osjećaj krivnje.*®

Mazohizam je dobio Ime po Sacher-Masochu, austrijskom piscu iz 19. st., koji je u svojim romanima opisivao muškarce seksualno podložne ženama. Takvi perverzni ljudi dolaze do spolnog uzbuđenja i orgazma kad ih žene fizički muče ili psihički ponižavaju. U ekstremnim slučajevima dotični, bilo muškarac, bilo žena, dolaze do orgazma samo kad im se nanese bol udarcima, ozljedama, ubodima, ponižavanjem i si.

I ovdje uzroci leže u doživljajima iz djetinjstva. Poznati su slučajevi da je kažnjavanje, npr. udarci po glutealnoj regiji, izazvalo prvi orgazam, te tako dalo povoda takvoj nagonskoj fiksaciji.*'

Citiram J. Ernsta: »Izraziti mazohizam traži bičevanje i okrutne čine gospodara (izraz uobičajen u sadomazohističkoj literaturi), koji, postupa s robom kao sa živinom koja se ponižava i ropski pokorava: 'Biti na koljenima pred zapovjedničkom gospodaricom, neprestano tražiti oprost...', piše Jean-Jacques Rousseau, misleći vjerovatno na

A. STORR, *Sexual Deviation*, Penguin Books, "1970, 36 si., osobito 42—48.
S. BETLHEIM, nav. dj., 172.

gospođicu Lambercier, koja je probudila seksualnost tog dečka batinama po stražnjici.«^{*^}

Sadizam i mazohizam, smatra S. Freud, zauzimaju posebno mjesto među perverzijama, budući da suprotnost aktivnosti i pasivnosti spada u opće karakteristike spolnog života. Ali najupadljivija osobitost te perverzije leži u tome što se njezin aktivni i pasivni oblik susreću redovito zajedno kod iste osobe. Sadist je uvijek istodobno i mazohist, mada kod nekog može biti više naglašena aktivna strana, kod drugog više pasivna.*[@]

Toksikomanija

U tom sklopu nastranosti, kako nam obrazlaže O. Fenichel, toksikomanija govori o potrebi da se pribavi nešto što po sebi nije samo spolno zadovoljenje, nego također sigurnost i samopotvrđivanje, tako bitni za postojanje osobe.

Prema tome, toksikomani su osobe disponirane da reagiraju na djelovanje alkohola, morfija ili drugih droga na specifičan način, tj. na način kojim teže da iskoriste ta djelovanja radi zadovoljavanja jake arhaične oralne želje, — u isto vrijeme i seksualne, potrebe za sigurnošću, kao i želje za održanjem samopoštovanja. Na taj način postanak i priroda toksikomanije nisu određeni kemijskim djelovanjem droge, nego psihičkom strukturom pacijenta. Premorbidna je osoba, dakle, odlučujući faktor.

Toksikomani su osobe za koje djelovanje droge ima specifično značenje. Za njih to znači ispunjenje, ili bar nadu za ispunjenjem jedne duboke primitivne želje, koju one osjećaju na urgentniji način nego što normalne osobe osjećaju spolne ili instinktivne težnje. To zadovoljstvo, ili nada za zadovoljstvom, lišava ih interesa za genitalnu fizičku spolnost. Genitalna se organizacija kod njih ruši i počinje jedna neobična regresija. Raznovrsne teške fiksacije iz djetinjstva određuju koje će područje infantilne spolnosti — Edipov kompleks, masturbacioni konflikti i, napose, pregenitalni Impulsi — doći u prvi plan. Zapravo libido tu tvori samo jednu »amorfnu erotičku tendenciju«, bez »diferencijalnih karakteristika ili oblika organizacije«.^^

S erogene točke gledišta, glavne su zone usta i koža. Oralne i kožne tendencije očigledne su u tim slučajevima kad se droga uzima per os ili putem subkutanih Injekcija, iako »špric« može imati i genitalnu simboličnu osebinu. Pri svemu tome zadovoljstvo je pribavljeno na pasivan receptivan način. Uvećavanje samopoštovanja ima mnogo više važnosti u toksičkoj opijenosti od svakog drugog erogenog zadovoljenja. Također, za vrijeme te opijenosti, narcistička i erotička zadovoljenja koincidiraju. I to je upravo odlučujuća točka.

>8 J. ERNST, nav. dj., 237.

" S. FREUD, nav. dj., 35—36.

⇨ O. FENICHEL, nav. dj., 296—300, ovdje 297.

Depresije slijedećeg jutra postaju sve teže. Opijenost nije nikad dovoljno duboka, zato pacijent pribjegava sve jačim dozama u sve kraćim intervalima. Budući da potreba nije zadovoljena, napetost postaje nepodnošljiva, pa se u tom stadiju potkožna igla upotrebljava manje za pribavljanje zadovoljenja, a više za pribavljanje neadekvatne zaštite protiv nepodnošljive napetosti u vezi s glađu i osjećajem krivnje.

Postoje i toksikomanije »bez droge« kao »bulimija«, tj. poremećaj nagona ishrane u vidu pojačanja apetita (»vučja glad«), manije čitanja, hobby koji postane opsesija i slično. »Svi ti morbidni impulsi«, kaže Fenichel, »isto kao i toksikomanija (bez droge i s njom), jesu — može se ponovno potvrditi — bezuspješni pokušaji upravljanja osjećajima krivice, depresijama ili strahom — pomoću aktivnosti.«^{*}

Transvestitizam

Poznat je pod različitim imenima, kako navodi G. Santori: *eonizam*, *travestitizam*, *transseksualizam*, *psihički hermafroditizam*, *psihoseksualna inverzija*. Nema desetak godina da se među liječnicima, kao i nestručnjacima vodila živa polemika o tom fenomenu.^{^^}

Transvestiti su bilo muškarci, bilo žene koji osjećaju nagonu želju da se oblače na način koji je uobičajen za drugi spol. Ne samo da se radi o odijevanju nego i o vanjskom dotjerivanju: šminka, kosa, uređivanje nokata ... U većini je slučajeva ta pojava spojena s homoseksualnošću, ali nije uvijek. Danas je upadniji muški transvestitizam nego ženski. Katkad muškarci prikrivaju svoju nagonu želju pred vanjskim svijetom, pa se samo kod kuće presvlače. Ima muškaraca heteroseksualnih transvestita i sa sasvim normalnom potencijom, dapače ima među njima i oženjenih.^{^^}

Najčešći je način transvestitizma za muškarce da se preoblače u ženske haljine i masturbiraju, često promatrajući sebe u ogledalu. Gledano dublje, transvestit zapravo sebe identificira sa ženom. Fetišist, kako ćemo vidjeti, zamijenio je osobu s objektom ili je još uvijek u emocionalnoj povezanosti s jednim objektom koji nije on. Naprotiv, transvestit u mašti sam postaje žena s kojom se u stvarnosti ne usuđuje stupiti u adekvatan bliski odnos. Transvestiti su obično ljudi nesigurni u svoju muškost i, dosljedno, ne pouzdaju se u svoje spolno približavanje ženi.

Izgleda psihološki da je tu pojavu najdublje proučio Fenichel. On kaže da transvestija ima dva nesvjesna značenja: a) objektivno i fetišističko objektno značenje: osoba ne živi zajedno sa ženom, nego s njenim odijelom, odijelom koje simbolično predstavlja ženski penis; b) narcističko

^{*} Na ist. mj., 300—301.

^{^^} G. SANTORI, nav. dj., 509.

^{^^} S. BETLHEIM, nav. dj., 172.

značenje: sam transvestit predstavlja falusnu ženu, pod čijim odijelom je skriven penis. Transvestitirani su ekshibicionisti koji pokazuju svoju žensku pojavu na isti način i iz istog razloga zbog kojeg ekshibicionisti realno pokazuju svoju muškost. Ponašanje te vrste pokazuje narcističku orijentaciju. Česta je pojava da se takva ženska identifikacija ne čini s majkom već s nekom »malom djevojčicom«, npr. s malom sestrom (realnom ili imaginarnom) ili, na dubljem nivou, s vlastitim spolnim udom.

Transvestitiranoj ženi nošenje muškog odijela može podati iluziju da gledaoci vjeruju da ona ima muški ud. Zato je to igranje muškarca. »Nastojati da se vjeruje u postojanje penisa i 'igrati se oca' jesu nesvjesna značenja ženske transvestije.«^{^*}

Povijesni slučaj muške transvestije je glasoviti Cavalier de Eon (1728—1810.) (po njemu i naziv *eonizam*), tajni agent i kasnije tajnik francuske ambasade na ruskom dvoru. Spolno organski posve normalan, znao bi se tako preodjenuti i dotjerati da su ga smatrali otmjenom damom. U nekom kraćem vremenu bio je od strane autoriteta svoga kraja primoran da oblači žensku odjeću.^{^^}

L. H. Rubinstein navodi mnogo primjera iste nastranosti. Neki je pacijent kao dječak imao operaciju hernije inguinalis, spojenu s cirkumcizijom, što je u njemu kasnije proizvelo tjeskobu kastracije. Ona je bila zanimljiva napuštanjem svoje muškosti i konačno željom da dođe do kirurške kastracije. Sa 8 godina počeo se odijevati kao djevojčica. Kad mu je bilo 16 i 20 godina, roditelji su ga predstavljali kao svoju »kćerku«. Došavši u kolegij na studij, doživio je velik šok što mu nije bilo dopušteno da nosi ženske haljine. Kao nadoknada javljaju se masturbacije, ali ne homoseksualnost. Čim bi se vratio na praznike kući, odmah bi se oblačio kao djevojka i time bi smjesta prestajale njegove masturbacije. Značajno je da su se ove ponavljale i za vrijeme rata, kada 6 godina kao vojnik nije mogao ići u ženskim odijelima. Ali i tu bi masturbacije bile omeđene samo na vrijeme kad je bio u vojničkom odijelu. Naprotiv, kad je bio u ženskim odijelima, nikad nije trpio od zlih misli niti predodžaba, nego je njegovo preoblačenje bilo ograničeno na jednostavan narcizam, koji mu nikad nije prouzročio erekciju ili orgazam.^{^®}

Rubinstein donosi među ostalim primjerima jedan posve kontraran ovome, gdje je bolesnik morao na sebi nositi žensku donju odjeću, čak i nakon ženidbe, ukoliko bi želio živjeti normalnim bračnim životom. Kao mladić tako se oblačio da bi mogao na bilo koji način doživljavati spolni život. Traumu je doživio kao dječak od 6 godina, kad su ga 3 njegove sestre obukle u svoje haljine i pokušavale s njime nešto poput spolnog odnosa. Nakon toga uvijek bi masturbirao kad bi obukao haljine svojih

" O. FENICHEL, nav. dj., 271—272, ovdje ch. 272.

25 G. SANTORI, nav. dj., 509.

2" L. H. RUBINSTEIN, *Ruolo delle identificazioni nell'omosessualità e nel travestitismo degli uomini e delle donne*, u *Deviazioni sessuali*, Bompiani, Milano 1968, 190—191.

sestara." Upozoravamo, i u navedenim slučajevima trauma je uvijek negdje u dječjoj dobi, a oblici nastranosti veoma su raznoliki.

Santori I Rubinstein donose slučajeve ženskog transvestitizma, često spojenog s drugim spolnim nastranostima, kao što su fetišizam, lezbizam, prostitucija.

A. Storr želi dati fenomenu blažu sliku, pa tumači da svaki čovjek nosi u sebi težnju da spozna osobu drugog spola, da postane nešto od onoga što je ta druga osoba. To je podloga ljubavi. Svi ljudski odnosi u svojoj dubini zapravo su mješavina između identiteta i razlike. Ako žena pronade da je muškarac potpuno neshvatljiv, a muškarac da je žena potpuni misterij, oni neće biti u stanju stvoriti zadovoljavajuće ljudske spolne odnose. Ali kad ne bi postojale nikakve razlike i tajne među njima, ni onda ne bi mogla postojati ljubav. Ona zavisi od sposobnosti partnera da dopune ono što im manjka, a da pri tom ostane razlika. Ta težnja postaje nepravilna kad netko već u mašti doživljava da je postao osoba suprotnog spola, a što su zapravo pravi znakovi shizofrenije.^{^*}

Pod tim vidom zadužio bi našu generaciju onaj tko bi znanstveno istražio pomoću dubinske psihologije porijeklo današnje unisex-mode, pa pokazao jesu li dotični modni kreatori bili spolno zdrave psihe, imaju li mladež i drugi koji nose takvu modu ikakve dodirne točke s pojavom spolnih nastranosti bar u nekim elementima, ili, naprotiv, cijelim suvremenim društvom u tom negativnom smislu netko grubo manipulira, dok masama ne dolazi u svijest nikakva opasnost od degeneracije.

Fetišizam

Tom nastranošću prelazimo na fenomenologiju drugog područja perverzija, u kojima se normalni spolni objekt zamjenjuje nekim drugim, koji je s njim u nekoj vezi, ali pritom nije nimalo prikladan da posluži normalnom spolnom cilju.

Fetišizam je dobio svoje ime od fetiša primitivnih naroda. Tamo ta riječ označava objekte koji se poštuju zbog vjerovanja da imaju magičnu moć. Primijenjeno na spolno područje, fetiš označava objekt koji zamjenjuje osobu, pa stoga ima određenu magičnu moć. Fetišist doživljava iracionalnu spolnu atraktivnost prema nekom objektu, koji je po sebi malo pogodan za spolne ciljeve, ali na neki način spolnost simbolizira — osobito muški spol. Privlačnost je ponekad neodoljivo snažna. A objekti mogu biti raznoliki: noga, stopalo, duga kosa, kosa općenito, krzno, dijelovi odjeće, bijelo rublje, donje žensko rublje, rukavice, čarape, određena boja kose, naušnice, čak i tjelesne mane i si. Nekad je fetišist fasciniran ne genitalnim organima osobe drugoga spola, nego nekim drugim

^{*} Na ist. mj., 194.

28 A. STORR, nav. dj., 66—69.

dijelom njenog tijela, npr. nogom, bojom kose... Homoseksualci su nerijetko zaludeni penisom drugog muškarca jer nisu sposobni da ženske genitalije prihvate kao naravnu realnost, a još manje da ih prihvate kao nešto spolno stimulatívno i poželjno. Zato kaže W. H. Gillespie da je za muškog homoseksualca *conditio sine qua non* — uvjet bez kojeg se ne može — da njegov partner treba da posjeduje penis. U tom vidu neke muške homoseksualce možemo definirati, kaže Gillespie, »fetišistima penisa«.¹

Ima fetišista koji skupljaju objekte što ih nose žene, npr. žensko donje rublje, čarape i si. Među njima ima takvih koji kradu takve predmete u trgovačkim kućama, opisujući često da su takve krađe izveli posve nagonski, pod neodoljivim impulsom (kleptomanija). Fetišisti su, inače, gotovo isključivo muškarci, žene rijetko, ali nisu isključene. Prema znanstvenim rezultatima proučavanja, ukoliko je žena fetišist, tada ona prihvaća prisutnost peniskog simbola kao faktora koji utišava emocije u vezi s idejom o nedostatku tog organa. Poznato je da danas u nekim velegradovima Europe postoje trgovine takvih simbola i da su kupci gotovo isključivo žene.

Freud kaže da nijedna druga varijacija spolnog nagona, koja dodiruje patološko, ne zahtijeva toliko naše zanimanje kao ova, zbog neobičnosti pojava koje izaziva. Stanovito *smanjenje* težnje prema normalnom spolnom cilju izgleda da je preduvjet, misli Freud, za sve slučajeve. No prava perverzija postaje tek onda kad predmet u potpunosti zamjenjuje osobu. Fetišist trpi od jakog osjećaja seksualne krivnje i seksualne neadekvatnosti. To ga potiče da u spolnoj situaciji bude skrajnje tjeskoban, često jednako skrajnje nemoćan.²

Fetišist posjeduje notu kompulzivnosti. Mašta fetišista može se usporediti s opsesivnim mišljenjem. Fetišizam, prema tome, nije uvijek slobodno voljno opredjeljenje, nije temeljni izbor ili opcija. Štoviše, može biti sasvim stran svjesnoj želji osobe. Pojedinaac se nerijetko snažno bori protiv tih opsesija, ali njegova je borba uglavnom bez rezultata. Zanimljivo je da fetišisti razvijaju opsesivno ponašanje i na drugim područjima života, npr. rigidnost, sitničavost, strah od prljavštine... Općenito gledano, fetišisti su bojažljivi ljudi koji vole povučenost i nisu ni za koga opasni.

Uostalom, svi ljudi nose u sebi nešto od fetišizma, makar u najmanjem obliku. Čini se da djeca čvrsto prijanjaju uz neki neživi predmet s kojim se identificiraju: dio odjeće, igračke i si., koji vole dugo zadržati i ne podnose da se taj predmet promijeni. S njim su se sljubili. Slučaj je opisao Winnicot (1953.) i uveo izraz »prolazni objekt« kako bi označio čvrsto prijanjanje djeteta uz neki predmet. Fenomen je ipak ograničen na dječju fazu, koja redovito kasnije prolazi.³*

W. H. GILLESPIE, *La teoria psicoanalitica della deviazione sessuale e del feticismo*, u *Deviazioni sessuali*, Bompiani, Milano 1968, 150—151.

» S. FREUD, nav. *aj.*, 31.

»1 W. H. GILLESPIE, nav. *dj.*, 150.

Freud se slaže s Binetom da je u fetišista uvijek bio odlučan jedan seksualni doživljaj iz ranog djetinjstva. Taj se doživljaj snažno utisnuo u psihu djeteta i ostao je kao trauma. Novija znanstvena Istraživanja dubinske psihologije to žele pobiti, jer, kažu, svi ti »rani« seksualni utisci padaju u doba poslije pete, šeste godine života, dok psihoanaliza sumnja da li se patološke fiksacije mogu tako kasno oblikovati kao nove.^

Homoseksualnost

S. Freud kaže o homoseksualnosti da nije ni porok, ni dobro, ni degeneracija, niti se može klasificirati kao bolest.^

Drugi ispravnije smatraju da je homoseksualnost teška nastranost, perverzija od svih na prvom mjestu, i korijen mnogim drugim perverzijama. Radi se o nagnuću prema istome spolu, bilo isključivo — monovalentno, bilo samo prvenstveno — parcijalno, bivalentno. Mušku homoseksualnost još nazivaju (manje precizno): *pedofUlja* i *pederastija*. Žensku homoseksualnost nazivaju: *lezbizam*, *safizam*, *tribadizam*.

Mušku homoseksualnost pozna I žigoše već Stari zavjet: »Ne lije-gaj s muškarcem kako se lije-ga sa ženom! To bi bila grozota« (Lev 18, 22). Psihoanalitičari dokazuju da je homoseksualac podvrgnut homoerotizmu, koji je pod jakim utjecajem narcizma, zbog nedovoljnog razvoja prema heteroseksualnosti i fiziološkom heteroerotizmu. Radi se o snažnoj fiksaciji na vlastitu sliku. Ova se onda projicira na drugu osobu istoga spola. Porok homoseksualnosti možemo promatrati i kao latentnu dispoziciju ili napast, koja je u razvojnoj fazi za jedan dio libida ostala neizdiferencirana. Tome će kasnije pridoći još povijesno-okolišni faktori, kako navode sociolozi, pa će pridonijeti i pomoći razvoju homoerotičke predispozicije.

Izvanredno važnu ulogu, kako naglašava J. Weissgerber, Ima pritom zdrava ili bolesna obitelj, zdrav ili bolestan obiteljski odgoj. Nenormalan odnos djece prema roditeljima može se ustaliti, ukoliko je, recimo, majka prenaplašeno autoritativna s prekomjernom brigom, gotovo bismo rekli, s nekim »posjedovanjem« djeteta. Još je gore ako majka odvraća dijete od oca, koji je ili odsutan, ili slabić. Ili beznačajan. Takav otac, degradiran od hladne žene, s hladnim odnosima, ponižen, nezadovoljen, daje se možda na svoje poslove, a ženi prepušta odgoj i upravljanje djecom. Ona se time sve više udaljuje od njega, pa kako ga ne mogu sebi uzeti kao uzor za svoju vlastitu identifikaciju, svršavaju time da se identificiraju s modelom majke, koja ih drži čvrsto vezane uza se. Tu ulazi u Igru tzv. »tabu incesta« s nužnim potiskivanjima, jer je majka zabranje-

" S. FREUD, nav. dj., 32, bilj. 18.

Na ist. mj., 13 si.

J. WEISSGERBER, *Načinimo čovjeka*, Obit. odjel FTI, Zagreb 1975, br. 119—

ni objekt, pa se tabù tako protegne na sve žene, koje će biti isključene od mogućnosti ljubavi, često izriječkom odbačene od same egoističke majke, koja će već imati načina da sinovima ulije strah i averziju od njih. Na toj se točki osjeti afektivna želja za ocem, koji je odbačen, pa se počnu dešavati anormalne potražnje za drugim čovjekom. Tako nastaju homoseksualci.

Ista se stvar može desiti od strane previše autoritativna oca, tiranina, koji poprima sliku »psihičkog kastratora« i koji udaljuje sina. Jednako »prevaren muž može . . . učiniti s kćerkicom i posve je iznakaziti da se s njime poistovjeti i preuzme muške navike i mušku ulogu u životu. U odrasloj dobi tražit će žene kao nadopunu. Tako nastaju lezbijke«.^

Neki psiholozi promatraju homoseksualce kao pervertite, drugi kao potlačene i potisnute ljude, pa vide dodirne točke s držanjem povučena čovjeka koji se boji odgovornosti ili također same prilike za bilo kakav heteroseksualni odnos, pa kao nadoknadu traži homoseksualne veze. Individuum koji se spolno okreće osobi istoga spola ima stanovit nesvjestan strah od osobe drugoga spola jer osjeća da bi ona razotkrila njegovu beznadnu manjkavost.

Homoseksualci nerijetko smatraju sebe različitima od drugih ljudi. Jedan dio njih prilagođuje se uvjetima života i živi u miru s prijateljima, drugi su drski ekshibicionisti, treći opet čine propagandu za sebe te iskorišćuju mlade, slabe i neiskusne osobe. Ima umjetnika koji homoseksualnost uzvisuju u svojim literarnim djelima i u filmu.

Mnogi zbog te nastranosti trpe i nastoje se osloboditi iste mane uz doživljavanje teške krivnje, koja ih obeshrabruje sve do očajanja, muče se izgovorima, pokušavaju izvještačiti svoje probleme, vole kompromise, opasnosti i si. Mogu doći sve dotle da svjesno riskiraju da po zakonu budu kažnjeni zbog javnih sablazni koje proizvode, a sve zato da zadovolje svojim nastranim željama. U toj borbi i popuštanju nerijetko podlegnu stanju opsesivne depresije, iz koje se mogu izvući samo inteligentnom i plemenitom pomoći, osobito ako su vjernici, uzdižući se vjerom nad slabosti. Ima muževa iz braka obilježenih kao javnih prekršitelja, jer sa svojom ženom nisu u harmoniji ljubavi. Ti se mogu vratiti normalnom načinu života, ukoliko se popravi njihova obiteljska situacija.

Homoseksualce društvo izbjegava, prezire, ima od njih stanovitu bojazan, pa odatle i represivne mjere protiv njih, a od strane društva rijetki su pozitivni interventi da im se pritekne u pomoć. Ako se prizna da je homoseksualnost jedan oblik bolesti, lošeg i promašenog odgoja, mentalne zaostalosti, loša kombinacija raznih motiva kao: bijeg od incesta, identifikacija s majkom, narcistička zaljubljenost u sama sebe, kompleks kastracije, povijest zavođenja i spolnog zastrašivanja, sklop mazohističkih i sadističkih elemenata, fiksacija na analnu fazu itd., onda postupak društva prema njima ne izgleda opravdan. Oni su frustrirani i njima bi društvo imalo priskočiti pozitivnom pomoći.

Računa se da danas u Evropi ima oko milijun i pol homoseksualaca, a u Americi, prema Kinseyu između 20 i 30 posto svega muškog stanovništva.

Moralna odgovornost mnogih homoseksualaca treba da se prosudi prema njihovu nedozreli stanju, po čemu se smatra da oni nemaju dovoljno sposobnosti da shvate svu negativnu nosivost vlastitih čina. Jedva ih je moguće ispričati od svake odgovornosti. O tome sam pisao na drugom mjestu.^{^^} H. Beigel i drugi tvrde da umske sposobnosti u homoseksualaca nisu oslabljene, te da se među njima nalaze mnoge inteligentne i naobražene osobe sve do pravih genija.

Terapija je jako otežana, a ide za tim da dotičnog dovede do trajnih i isključivih normalnih i zakonitih heteroseksualnih odnosa. Ukoliko homoseksualnost ima psihičko podrijetlo, savjetuje se metoda temeljena na refleksologiji i psihoanalizi. Preventivne mjere homoseksualnosti svakako se temelje na važnosti obiteljskog odgoja i savjetuje se da otac u odgoju svoje djece ozbiljno sudjeluje sve tamo od najranijeg djetinjstva, da sudjeluje s kompletnom muškošću, želeći se darivati djeci na spontani način kao njihov uzor. Majka u tom treba da oca podržava priznavajući pred djecom njegove vrijednosti. Ona tako vrši svoju plemenitu i trijeznu funkciju dobre majke i žene i unosi sklad u dječje duše. Roditelji se pri odgoju moraju odnositi prema sinovima kao prema muškima, a prema kćerkama kao prema ženskim, nipošto obratno. Oboje roditelja treba da pomno izbjegavaju svoje žaljenje što eventualno neki sin nije kćerka, a željeli su kćerku, ili obratno. To u djecu unosi kompleksne homoseksualne elemente.

Važno je naglasiti stanovište suvremene psihologije. Dok se prije mislilo da je homoseksualnost većinom nasljedna nastranost, danas vrijedi aksiom: homoseksualac se ne rađa, on nastaje. Pravom homoseksualcu svakako treba odsavjetovati brak s normalnom djevojkom, ukoliko ne pokazuje znakove izlječenja, bar u početnoj fazi.

Za one koji ne mogu svladati svoju manu, mada su zaista sve pokušali, potrebno je razumijevanje i trajna pomoć, iako od te pomoći faktično neće biti nikakvih rezultata. Moralizam koji oštro nastupa protiv takvih beznadnih i izgubljenih osoba, za koje se drži da su nepopravljive dok same i previše u sebi trpe od te svoje teške situacije, pokazuje se u stvari loš saveznik i kontraproducent, pa ga danas općenito teolozi morala odbacuju.

Usp. Spolnost u službi ljubavi, u Obnovljeni život 30 (1975), 141—143.

Ovamo spada još nekoliko vidika homoseksualnosti ili nastranosti sa sličnim oznakama."

Pedofilija je spolna naklonost odrasle osobe s erotskim i estetičkim težnjama prema djeci. Izraz se upotrebljava i za *pederastiju*. Ta težnja može biti omeđena na jedan nesvjestan i nevin osjećaj simpatije, koji psihoanalitičari pripisuju nesvjesnim narcističkim tendencijama. Odrastao čovjek voli dijete kao što bi volio samoga sebe kad bi bio dijete, pa s njim postupa uglavnom na način kako njemu samome godi. Čedne tendencije pederasta, preko sublimacije, mogu utjecati i na njegovo zvanje i na izbor profesije pedagoga.

U alarmantnom obliku pederastija navodi na libidinozne čine, koji su to više kažnjivi što nanose veće štete svojim nedoraslim žrtvama. Kod ljudi koji nastoje da imaju ili imaju odnose s djevojčicama (ali i s dječacima) psihoanalitičari nalaze, već prema dotičnom slučaju: perverziju, afektivnu nedozrelost, umski nazadak ili poremećaj, jak osjećaj inferiornosti u usporedbi s odraslim ženama, fiksaciju na prerana spolna izražavanja, transfer incestuoznih ostataka ...

Kako u konkretnom životu nije uvijek moguća direktna zaštita nedorasle djece, preporučuje se adekvatan i na vrijeme opći i spolni odgoj, da im se tako ulije potrebna razboritost i pozornost prema opasnom vani jenju stranih osoba — nažalost, ne samo stranih! — kojih je po našim cestama sve više. Zadnjih godina bilo je mnogo slučajeva da je strana osoba ugrabila dijete i kolima ga odvela u nepoznatom pravcu!

Kad pedofilija nije u tom obliku, gdje dotični preferira spolni odnos s djecom, onda, po nekim psiholozima, ne spada ni u krug perverzija, pa postoji prognoza za potpuno izlječenje, samo ako je pacijent spreman.

Gerontofilija je spolna privlačnost prema staroj osobi. Rijetka pojava. Smatra se patološkom devijacijom i odnosi se na Edipov ili Elektrin kompleks, koji još nisu nadvladani, te na traženje slike oca ili majke.

Narcizam je, prije svega, ljudska dimenzija čedna i korisna u mnogih ljudi, ali je štetna i opasna u drugih. Kad govorimo o narcizmu, općenito se misli na taj drugi tip ekscesivnog načina.

Izraz dolazi do mitološke figure mladića Narcisa, koji se zaljubio u svoju sliku što se odražavala u vodi. Odatle pretjerana egocentrična afektivnost upravljena prema vlastitoj osobi kao objektu spolne kontemplacije, što izaziva nemogućnost da se dotični normalno osjećajno odnosi prema drugima. Pod imenom narcizam Nacke je (1899.) opisao činjenicu

" Uzimam najpoznatije modele, koji bi se mogli umnožiti, proširiti i drukčije klasificirati. Budući da svi konvergiraju, više-manje, pravom ispoljavanju homoseksualnosti, pošto smo o tom fenomenu bitno iznijeli, nije potrebno da se u ovom poglavlju na tome dulje zadržavamo.

posvećivanja pažnje i pridavanja afekta vlastitom *tijelu* u tolikoj mjeri i na takav način kako se to upravlja izabranom i ljubljenoj osobi drugoga spola.

Dječak u svom razvitku dođe do narcističke faze u onom trenutku kad se u svojoj vlastitoj slici kao odraženoj, ili u slici druge osobe, tjelesnim jedinstvom identificira s tom slikom. U njoj nalazi i priznaje samoga sebe kao nekog drugog. Preko nje dolazi do toga da se u sama sebe zaljubi (primarni narcizam). To je libido okrenuta prema samome sebi. Kasnije, s razvojem spolnosti, narcizam poprima autoerotski ili homoeerotski oblik da mu kao objekt zadovoljavanja služi njegovo vlastito tijelo. Nekad i objekti izvanjski tijelu, ali s nekim odnosom na spolnost, mogu predočavati razne projekcije vlastitog narcističkog modela. Taj oblik narcizma — koji je netko okrenuo prema sebi, po učenju Freuda, može se sublimirati u umjetnosti, literalnom i drugom kulturnom stvaranju.

U pubescentnoj dobi takav se osjećaj redovito preokreće u heteroseksualni model, ali u nekim slučajevima preobrazba zakašnjava i mladić nerijetko ostaje zavijen u svoj erotski narcizam, koji se ispoljava u autoerotizmu, popraćenom masturbacijama.

I u odraslim osobama može postojati narcizam u obliku nekog krivog osjećaja, jer, tobože, ljubav redovito polazi od samog sebe, ne da se u sebi iscrpi, nego da bude prihvaćena, pa se tako projicira prema drugima na njihovu korist.

Patološki subjekti, kao što su neurotici, psihotici i drugi, posjeduju tako jak narcistički osjećaj da to blokira svaku mogućnost heteroseksualnog zanimanja i prijeći normalan brak. Neki narcisti smatraju sebe natprosječno inteligentnima, a budući da takvi u stvari nisu, traže da izbjegnju realnost, koja ih zbunjuje i ponizuje. Oni to traže da izbjegnju pribjegavanje umjetno stvorenom raju od droga i drugih narkotika. Analogni zaključak donose mnogi mladi i u općoj klimi kontestacije, koju suvremeno društvo proživljava, jer osjećaju unutrašnju prazninu, besmisao svoje egzistencije, pa pošto su se bili podali hedonističkom narcizmu, traže nova isto tako iluzorna rješenja, koja se mogu ispoljiti čak u novom oduševljenju za Krista »superzvijezdu«, ili u nekim pentekostalskim tendencijama.'^

Neki homoseksualci nisu nikad u životu nadvisili narcističku Infantilnu fazu ili uvijek jednako traže erotsku atrakciju samih sebe u drugom individuu Istoga spola. Neki umjetnici, koji izgledaju normalni, mogu postati žrtve narcizma s afektivnim zatvaranjem prema bližnjemu. U nekim^ skrupuloznima narcizam izaziva tipičan perfekcionizam utemeljen u Inhibicijama i tegobama seksualnog ponašanja. Narcisti su ljudi preuzetni, nerijetko tašti, koji teže za neposrednim priznanjima, a koja u društvenim razmjerima, kao ni u bračnom životu nisu zaslužili. Stoga su takvi tipovi antipatični, neugodni, ponekad čak nepodnošljivi.

Nemamo, dakako, ni izdaleka namfere da bismo laj fenomen dovodili u bližu vezu sa spolnim nastranostima, tek se spominje »mogućnost«, i to u nekim slučajevima, takve etiologije.

Toj listi spolnih nastranosti možemo pridodati još tri poznatije.

Zoofilija je u literalnom smislu simpatija prema životinjama. A u psihijatrijskom smislu to je perverzija s pretjeranom privlačnošću prema životinjama kod onih ljudi, koji su, inače, mizantropi, neuravnoteženi i homoseksualci.

Zoofilija se netočno miješa s *bestijalnošću*. Ali prema nekim stručnjacima odgovara nastranosti, ili odstupanju od normalnoga, ili pokvarenosti s erotskom atrakcijom prema životinjama, pa kod dotičnih ima slučajeva snošaja s nekim životinjama. To se događa mnogo češće u ruralnim ambijentima i u primitivnim sredinama, u udaljenim krajevima, pustinjskim ili bregovitim. No ta se muška sklonost ispoljava i u veoma urbaniziranim zemljama kao krajnja granica nemoralnosti. Iz želje za ekscentričnim senzacijama. Ili kao patološko očitovanje. Tendencija prema odnošajima sa životinjama mora da je veoma star fenomen kad ga Biblija žigoše riječima: »Da nisi legao ni s jednom životinjom — od nje bi postao nečist. Žena ne smije stati pred životinju da se s njom pari. To bi bila krajnja opačina« (Lev 18, 23). Zoofilija se, prema tome, netočno uzima za bestijalnost, jer se radi o izrazu koji se preciznije odnosi na pretjeranu *Ijuhav* prema životinjama.

Nekrofilija, rijetka i gadna spolna nastranost nalazi se u onoga koji doživljava erotsku nasladu u promatranju mrtvacu, ili strvine. Ili također mrtvačkih kola, lijesa u kojem je mrtvac. Ima i skrajnjih slučajeva sve do umskih poremećaja, kad se nastoji oko odnošaja s mrtvim ženama.

Ovamo spada i blaža nastranost toga tipa kod onih pojedinaca koji vole mrtvački ambijent s mrtvačkim ukrasima za to da uzmognu izvršiti snošaj sa živom ženom, pošto su je upravo promatrali na mrtvačkim nosilima. Tu se citiraju i povijesni primjeri iz starine, kao i iz novijeg vremena. Navodno se Herod zadržavao u blizini lešine svoje žene Mariamne pošto ju je ubio. Priča se da je Ivana Kastiljska nosila sa sobom na putovanju po Španjolskoj punih 7 godina lešinu svoga muža Filipa Lijepog.^{^*} Ograđujem se od takvih navoda jer se oni mogu i drugačije tumačiti.

Pastoralno-etički problemi spolnih anomalija

Vraćamo se na početak našeg prikaza i želimo s pastoralno-etičkog stanovišta kazati riječ o anatomskim spolnim aberacijama, urođenim ili stečenim. Važan je taj vidik jer se anatomski nedostaci reflektiraju na psihi i na životu čitava čovjeka.

Cjelokupna spolna patologija boluje od teškog manjka što spolnost u čovjeku promatra izolirano od cjeline. Vidik je parcijalan, ovdje kod anomalija isključivo tjelesan, gotovo posve i jedino vezan uz genitalne

organe. Stoga je nedovoljan i, smijemo reći, jednostran. Iste, naime, nedostatke valja promatrati unutar cjeline čovjeka i cjeline njegove osobnosti. Čovjek je cjelovito biće, nije stvar, nije nagonski vodena životinja, nego je razumna, odgovorna i slobodna osoba s određenim odnosima prema samome sebi, drugim ljudima, svijetu i Bogu; osoba koja se ostvaruje u dijalogu s drugima po riječi i po ljubavi (F. Ebner).

I zato, spolno u čovjeku ne smijemo samo pripisivati tijelu, koje bi valjalo promatrati kao tamno izvorište svega zla u čovjeku, prema platonističkoj i helenističkoj koncepciji. Bitna razlika između kršćanskog i poimanja ostalih religija jest u totalnom nepromjenljivoj uključenju ljudskog tijela u događaje spasenja; po stvaranju (Post 1, 26—27; 2, 7) i otkupljenju utjelovljenjem Boga u ljudskom tijelu. Tijelo je »hram Duha Svetoga« (1 Kor 6, 19). Ipak nije vrhovna vrijednost. Pa kao što bi bila vivisekcija u čovjeku promatrati razlučeno tijelo od duše, tako je isto pogrešno promatrati tijelo u nekom smislu kao neutralno udaljeno od njegove spolnosti i genitalnosti. Čovjek je bitno seksualno biće. Nije pravilno spolnost svoditi na čisto tjelesnu dimenziju, jer onda veoma brzo poistovjećujemo seksualizirano tijelo sa zlom, a duhovnu dušu s dobrom u čovjeku, dok u stvari zlo i na spolnom području ima svoje izvorište u perverziji srca. U tom vidu i anatomske aberacije ili degeneracije (anomalije) valja promatrati po principu totaliteta.*"

Nadalje, spolnost u čovjeku je temeljna sila koja djeluje čitava njegova života. Ne može se svesti na genitalnost. Razlučivanje spolnosti od genitalnosti ili spola (od samih organa kao takvih i njihovih generativnih funkcija) pomaže nam da shvatimo kako spolnost čini temeljnu dimenziju naše egzistencije, posve neovisno od svoje genitalne upotrebe, koja se ostavlja na slobodu pojedinca. Sigurno, u bračnoj ljubavi spolnost se izražava u punini svojih registara. Ali je i u svakom drugom ljudskom odnosu prisutna, utječući aktivno na naš način egzistiranja. Ne postoji samo susret bračnih drugova, nego i onaj oca s kćerkom, majke sa sinom, sestara s braćom, prijatelja među spolovima, kolegica i kolega na radnom mjestu, u studiju itd. Prema tome, znak je nezrelosti bilo da netko integralno odbacuje spolnost, bilo da prekomjerno dozvoljava genitalnu slobodu, koja ne može biti realna. Integracija između muških i ženskih postoji na dva nivoa: onom ženidbom i onom izvanbračnom, svakidašnjem.

Spolnost je Božji dar te zadaća Crkve, kao i teologa morala nije u tome da se na tom području dade što više nijansiranih zabrana, nego da se pruže solidne i čvrste motivacije, koje pojedincu kao osobi mogu

* O principu totaliteta i njegovoj primjeni UŠD. M. ZALBA, *Principio di totalità* u *Diz. enciclopedia di Teologia morale*, ed. Paolino 1973, 1069—1077, osobito *Totalizzazione di atti integranti un'attuazione complessiva*, 1075—76; T. GOFFI, *Etica della totalità*, u *Rivista di Teologia morale*, n. 19 a9731, 347—360; A. REGAN, *The basic morality of organic transplants between living humans*, u *Studia moralia*, III (1965), 320—361, osobito *The person as the whole*, 353—359; J. KUNICIC, *De organorum transplantatione ulterior exquisitio*, u *Studia moralia*, V (1967), 155—177.

pružiti elemente da se u slobodi vlastite savjesti odluči pred Bogom, bližnjim, društvom, domovinom, kao i pred budućnošću čovječanstva. Danas je potrebno spolnost ispravno vrednovati, kao što nije bilo pravo što se jučer spolnost prezirno odbacivala, dok se genitalni život egoistički i farizejski iskorištavao.*^

Traži se, svakako, zdrava i uređena spolnost. Bolesna, infantilna, funkcionalno iskrivljena spolnost bez ljubavi, ima snažan negativan odjek u raznim područjima čovjekova života i djelovanja: na intelektualnom i voljnom, na osjećajnom i, dakako, na moralnom i duhovnom području. Odatle izlazi važnost formacije dječaka i djevojčica i, rekao bih, osobito onih koji su bilo na koji način pogođeni spolnom degeneracijom, da shvate i prihvate spolnost u vrednovanju i poštovanju spolnosti drugih.*^

Ukoliko netko želi svoju anatomske anomalije »ispraviti« medicinskom manipulacijom, može to isključivo u tom svjetlu ispravnog vrednovanja čovjekove spolnosti, u vidu cjelokupnosti ili totaliteta ljudske slobodne osobe. Kao primjer uzimamo *hermafroditizam*, koji se može očitovati u četiri varijante: 1. *muški pseudo-hermafroditizam* ili androgenizam je postojanje procesa feminizacije izvanjskih genitalnih organa, pri čemu se u genetičkom i gonadičkom vidu radi o muškom spolu; 2. *ženski pseudo-hermafroditizam* ili ginandrizam predstavlja osobe u kojih je spol ženski, ukoliko se promatra kromosomski i gonadički, ali u izvanjskim genitalnim organima izražava mušku diferencijaciju; 3. *hermafroditizam u gonadama**^ obaju spolova, bilo da su među se spojene ili rastavljene, ali s unutrašnjim i izvanjskim genitalnim organima više ili manje diferenciranim u ženskom ili muškom smislu (tih se slučajeva u medicinskoj cjelokupnoj literaturi nalazi svega stotinjak); 4. *totalni i kompletni hermafroditizam* označava subjekta koji u isto vrijeme posjeduje muške i ženske gonade i čija se spolna dvojnost očituje u najrazličitijim stupnjevima: u dovodnicima žlijezda, u vanjskim organima, somatskoj morfoloiji, u psihičkom ponašanju. Taj zadnji model je rijedak. Santori kaže: »Stvarno, istinski i kompletni hermafroditizam, u kom bi se funkcije vlastite svakom spolu tako ujedinjavale u istom individuu, kao što se slično zbiva u nekih nižih životinja, nikad nije postojao u ljudskoj vrsti. Postojao je samo u mitu i u umjetničkom prikazivanju, gdje takva hipotetička situacija nalazi puno ostvarenje.«***

Terapija tih i sličnih slučajeva spolne anomalije pokreće mnoge probleme. Nije lak ni *tehnički* problem: kakvim postupkom i kojom medicinskom manipulacijom izvršiti zahvat da zaista uspije, da se dotičnik reparira ne samo tjelesno, nego i psihički?

Ipak, jači je *psihološki* problem jer se radi o duboko pogođenim subjektima u psihi, ne samo u tijelu. Oni se doživljavaju emarginirani iz nor-

" Usp. L. ROSSI, *Morale familiare*, EDB 1974, 115–122.^

Usp. moj članak *Spolnost u službi ljubavi*, u *Obnovljeni život* 30 (1975), 133.

*^ Gonade su seksualne (muška-testis ili ženska-ovarii) žlijezde koje produciraju gamete; usp. HUDOLIN, nav. dj., 167.

" G. SANTORI, nav. dj., 231, osobito 250.

malnog društva, manje vrijedni, nesposobni često za bračni život, dok više vrednote teško prihvaćaju. Ove treba odgajati da kršćanskim nastojanjem uzmognu svoju nižu tjelesnu sferu podložiti altruističkim, općenitijim i višim ciljevima, pa da, možda i uz herojsko naprezanje, uspiju integrirati svoju ličnost, gdje su niže vrijednosti podvrgnute višim vrijednostima vlastite osobe i društva. Zapravo se ne radi o nekom zgodnom triku »kompromisa« između raznih tendencija u čovjeku, nego o slobodnom odreknuću onoga što je anatomske neispravnosti, niti se ikakvim zahvatima može ispraviti, a što zaista može u slučaju zahtijevati totalno odricanje od bračnog života. Povijest nam ukazuje da su takve osobe ponekad bile od najveće koristi za društvo, te da im nije uskraćeno uživanje i čistijih radosti koje pruža kršćanska vjera.

Kršćanski personalizam predlaže takvu *integraciju* ličnosti po Kristu, u Bogu, gdje nemaju više mjesta psihizmi, malovrijednosti, osjećaj ostavljenosti i nesposobnosti. Ispravna integracija kršćanske osobnosti ovisi o raznim unutrašnjim i vanjskim faktorima ispravnog odgoja, kao i o Božjoj milosti. Spomenimo neke važnije!

Na prvom mjestu je *ljubav*. Patološki pogođeni imaju živu potrebu da budu ljubljeni i da smiju ljubiti. A nerijetko su okruženi ravnodušnošću koja graniči s hladnoćom i s odbacivanjem. Osoba se ne može razviti osim u atmosferi ljubavi, osobito pogođena i prisiljena na doživotno odricanje od onih dobara koja su, inače, pravo svakoga čovjeka.*^

Tim je ljudima potrebno da u životu dožive *uspjeh*, priznanje, poštivanje. Teško je i psihološki jedva moguće živjeti bez uspjeha, bez priznanja i bez poštivanja. Odgojem valja da steknu uvjerenje da nije jedini uspjeh u životu osnovati vlastitu obitelj i prokreativno se ostvariti u svojoj djeci. Ima mnogo drugih načina, korisnih za samoostvarenje a u pravcu su služenja drugima na bilo kojem području ljudskog naprezanja.

Valja da znaju da će steći i poštivanje ljudi ako se korisno ugrade u opće zadaće čovjeka: civilizatorski, kulturno, religiozno. Svako otvaranje prema drugima donosi poštivanje, svaki bijeg u egoizam plaćen je osamom.

Napokon, najviša i najplemenitija Integracija ličnosti ostvaruje se u *religioznom*, u Bogu. Ne smiju ostati na stupnju primitivne infantilne religioznosti, nego treba da uzrastu u religioznom zreloom prihvaćanju svoje sudbine pogođenih ljudi: »Blago ožalošćenima: oni će se utješiti!« (Mt 5, 4).*'' Danas kršćanski psiholozi mnogo dublje shvaćaju vrijednost religije i vjere u promicanju osobnosti. Knjige G. W. Allporta govore o toj zadaći religije, ali uz uvjet da religija ne bude neka marginalna stvar u formaciji sposobnosti na način nekog »superega«, nego da bude živo izvorište i vrhovni Ideal čovjeka, zadnja orijentacija čovjekova života koja

Usp. završno poglavlje u mojoj knjizi *Predbračna ljubav*, FTI, Zagreb 1974, 163—189.

Usp. G. CRUCHON, *Psychologia pastoralis*, Romae n966, 345 si. — 376.

mu pruža najdublje razloge i vrhovne motivacije aktivnosti u pravoj radosti i nepatvorenoj kršćanskoj nadi.

Što se pak tiče strogo *etičkog* vida, možemo razlikovati slijedeće. Ako su anomalije otkrivene u djetinjoj dobi, dobro je da se izvrše odgovarajući pokušaji tehničkih ispravaka, uvijek u smjeru razvoja koji više odgovara stvarnom spolu. Nedavno mi reče jedna majka: mali je operiran, ali faktično on više nema spolnih organa. Opaze li se anomalije tek u odrasloj dobi, što se nerijetko događa, neka dotični sam bira hoće li pristupiti tehničkim zahvatima. A birat će prema svojim somatskim, psihološkim i socijalnim uvjetima. Ima slobodu, ali ne nekontroliranu, već razumsku, dirigitiranu vlastitom tjelesnom i psihološkom konstitucijom.

Što se tiče mogućnosti *izbora* bračnog ili svećeničkog života, vrijede ona ista načela koja se iznose u ostalim slučajevima nemogućnosti sklapanja braka ili nemogućnosti primanja svećeničkog reda.*^

Pastoralno-etički problemi poremećaja spolnih funkcija

Uzimamo dva bitna vidika: spolnu ravnotežu i moralni život, a kao model ili primjer tretmana žensku spolnu hladnoću ili frigidnost.

Spolna je ravnoteža za moralni život važnija nego što se obično misli. Najprije kao baza na biološkom planu, budući da ona velikim dijelom uvjetuje spolnu ravnotežu na psihičkom planu, kao i opće normalno zdravo ponašanje čovjeka. Nova istraživanja na području psihofiziologije mnogo polažu na međudjelovanje i međuovisnosti između fiziologije i psihizama. A spolnost je upravo ono područje na kome se takvo međudjelovanje i međuovisnosti doživljavaju na poseban način.

Tako npr. *instinktivan* život čovjeka ima svoju fiziološku ukorijenjenost u srednjomozgovnim zonama. Instinktivni spolni ljudski život, kako dokazuju svojim radovima Harris, Sawyer, Porter i drugi, centriran je u mozgu. Hypothalamus ili dio međumozga (diencefalona), koji leži ispod thalamusa na bazi mozga, a građen je od sive supstancije, posreduje u kontroli ovulacije i u spolnom ponašanju. Spatz na poseban način lokalizira spolnost u sivu supstanciju mozga (Spatzov spolni centar). Ispravno funkcioniranje tih neuroloških struktura nuždan je uvjet za spolnu uravnoteženost.*^ Svakidašnje kliničko iskustvo s mnogim bolesnicima upozorava kako od mozgovnih smetnji može doći do poremećenosti u spolnoj sferi.

Osim toga, psihička ravnoteža bazirana je i na *hormonalnoj* ravnoteži. Endokrino funkcioniranje ima velik utjecaj na spolno ponašanje. Alteracije u toj zoni donose sa sobom i uzrokuju nered u psihičkom i, konkretno, u spolnom životu.

Usp. *Predhručna ljubav* Std., 163—189, osobito 174 si.

*s *Medicinski leksikon* itd., 292 i 311. Slijedim Vidalovu sbemu, koju je on preuzeo od Santorija i dopunio prema M. Gaudefroyu. Usp. M. VIDAL, nav. dj., 378—380.

Uzevši u obzir ta nova otkrića biologije i psihologije, današnji moralist treba da ih bar donekle poznaje i na njih se obazire, jer se radi o važnoj infrastrukturi neuro-hormonalne spolnosti, koja ne može ne imati odjeka u cjelokupnom spolnom ponašanju čovjeka. Prikladno je, osim toga, da moralist ima otvoren pogled za spolna nepravilna funkcioniranja, kojima je neki subjekt podvrgnut, pa da o njima vodi brigu, da ispita okolnosti i namjere, mehanizme i determinizme prije negoli će iznijeti svoj moralni sud ili konkretnu etičku ocjenu.

Ipak spolna ravnoteža ne ovisi jedino o neuro-hormonalnoj ravnoteži. U mnogim spolnim funkcijama *psihizam* je onaj koji nosi težu odgovornost. Pokušajmo to ustanoviti na jednoj od općenito poznatih praktičkih spolnih nepravilnosti, na ženskoj *frigidnosti* kao modelu.

Zapravo se radi o takvom spolnom nepravilnom funkcioniranju, koje je u današnjem svijetu znatno rašireno i koje, stoga, počinje zanimati i na poseban način zabrinjavati. Ženska frigidnost unutar bračnog života jedan je od »križeva« koji u našoj civilizaciji treba da nose mnoge žene i, dosljedno, mnogi muževi. Uzrok je tome u najvećoj većini slučajeva psiho-emozivnog karaktera. A činioci, koji dolaze u igru, mnogostruki su. M. Gaudefroy ih je okarakterizirao ovako:"

Najprije *Edipov kompleks*. Žena koja je zastala u infantilnoj ljubavi prema svome ocu osjeća da je svaki spolni užitak s mužem, koji simbolički predstavlja oca, nešto grešno, a frigidnost bi za to bila kazna. Odatle često nesvjesno kočenje i očita seksualna ravnodušnost. Ovdje se vidi koliko su važni odgojni faktori u djetinjstvu. I zaista je vrijeme da naše roditelje toliko upozorimo na tu važnost da se sami zainteresiraju za tekovine psihologije, pastoralke i moralke, kako bi što ispravnije uz mogli odgajati i žensku i mušku djecu, prema njihovoj moralnoj potrebi, koja je u današnjem društvu teža i mnogo delikatnija, pa ako se promaši, posljedice su sudbonosnije nego jučer.

Stoga /o5 spolni odgoj može biti čest uzročnik te nepravilnosti. On se nerijetko osniva na religioznim i moralnim shvaćanjima što su ih roditelji, koji i sami nisu bili u stanju riješiti svoje vlastite spolne probleme, pogrešno — često tjeskobno i s kompleksima — protumačili. Tako će im kćerka biti žena puna gađenja, stida, religioznih skrupula pred spolnim bračnim činom; doživljavat će ga kao žrtvu, nastojat će od nje ga odvratiti svoju misao i svoj pristanak.

Nadalje, odgoj uvjetuje da ima žena koje se *ne prilagodavaju* vlastitim spolnim ili osjećajnim problemima. Osobito je to slučaj krivnje nakon vjerolomstva — iz čega ne zna izaći, osveta nevjernome mužu, samokažnjavanje zbog prekršaja spolnog morala prije braka, kočenje zbog neostvarene ljubavi ili homoseksualne sklonosti. Može postojati i fizičko ili psihičko nepodudaranje partnera, koje, a da se i ne zna, zaustavlja normalnu afektivnost žene — itd. Pravilan odgoj u svim situacijama ukazuje na stvaran, ljudski i kršćanski izlaz i rješenje.

« M. GAUDEFROY, nav. dj., 198—199

Napokon, Gaudefroy donosi uzrok frigidnosti: nesvjesno *agresivan* ili odbojan stav prema mužu koji predstavlja ljude općenito, a posebno oca. Kao daljnji uzrok takva držanja jesu moralne, fizičke ili spolne patnje u djetinjstvu ili u mladenačkoj dobi. »Pokazujući se frigidnima, te žene pokušavaju poniziti muškarca kako bi ga — postavljajući granice njegovoj moći — navele na sumnje u njegove spolne sposobnosti« (Adler).Bo

Iz toga se može zaključiti za sva spolna nepravilna funkcioniranja koliko je važan zdrav i razuman spolni odgoj u mladenačkoj dobi. Valja ga prvenstveno provoditi na fiziološkom i moralnom, a ne na erotskom području. Još uvijek se bojimo *zaci* u to, ali zato većma stradavamo. Samo ispravan spolni odgoj mladeži može nam pružiti nadu u popravak i otklon velikog broja suvremenih bračnih brodoloma, koji su jednako česti i među nama kršćanima.

Etički vid ženske frigidnosti identičan je s terapijskim preventivnim ili kurativnim pothvatima. Etički imperativ nameće se kao dužnost da se otklone uzroci koji su na djelu u toj i sličnim spolnim nepravilnim funkcijama. U tom smislu moral prihvaća terapijske principe i uzdiže ih na etičke kategorije kao svoje. Bolesnik je, dakle, u savjesti obavezan da se pobrine za ozdravljenje, da od sebe otkloni dotične poremećaje, ako je ikako moguće, bez obzira na to radi li se o urođenim ili o stečenim poremećajima.

Pastoralno-etički vidici spolnih nastranosti

1. *Situacija.* Bujanje i umnožavanje raznih perverzних spolnih ponašanja u naše doba činjenica je koju svi uočavamo. Ni sociološke ili psihološke statistike ni broj prekršitelja nisu meritorni da nam nametnu bilo kakvu određenu etičku normu prosuđivanja. Ali obilje i neprestano proširivanje takvih ponašanja obavezuje nas da pružimo lijek i dadnemo kršćansko rješenje za tu novonastalu svjetsku situaciju. Naše je društvo permisivno, svašta dopušta. Zato i nema više skrivenosti takvih spolnih ponašanja kako je bilo nekoć. A društvo ih nerijetko prima i čak uzakonjuje da im dade i pravnu zaštitu, koja ih lišava karakteristike društvenih prekršaja. Kakav konkretan odgovor ima katolički moral na tu novonastalu situaciju?

Prije svega jedno upozorenje! Važno je svratiti pozornost na *sredinu* iz koje pervertiti izlaze i u kojoj se rađaju. Listajući najrazličitije radove stručnjaka koji se bave tim problemom, redovito uočavamo promašeno djetinjstvo: nesređena obitelj, otac otišao s drugom ženom kad je djetetu bilo nekoliko mjeseci, majka napustila dijete i predala ga baki, kroz čitavo dječjačko doba ostavljen bez Ičije ljubavi, čuje kako ga majka nije

Cit. na ist. mj. Koliko sam naišao, Gaudefroy najjasnije klasificira fenomen ženske frigidnosti.

uspjela pobaciti, sam prepušten ulici i pokvarenim drugovima, u najranijem djetinjstvu izrabljen i zaveden od nekog starijeg prekršitelja itd. Sve to Imperativno viče za sredešnim obiteljskim odgojem, što opet pretpostavlja zdravu i sređenu obitelj. A što ako je istina ona Ariasova tvrdnja Iz njegove svećeničke prakse: od dvije tisuće današnjih brakova jedva da se nađu dva zaista sređena brakaP^^

2. *Prinos dubinske psihologije.* Kod svih spolnih devijacija radi se o parcijalnom pomanjkanju zrelog seksualnog stanja ili emocionalnoj labilnosti, infantilnosti, nedozrelosti. U temelju je pogreška antropološke naravne Infrastrukture spolnog ponašanja. Veoma malo podataka govori u prilog urođenim nastranostima kod pervertita. Sve je to više-manje stećeno. Zbog toga je teško vjerovati da bi se bilo koja vrsta spolne perverzije mogla odstraniti ili spriječiti *eugeničkim* metodama.

Isto tako malo pomaže uzimanje sedativa, primjena elektrokonvulzivne terapije, Inzulinske kome. Sve te i slične metode nisu u stanju da promijene čovjekov odnos prema drugima. Psihoterapija je dobra, ali ni ona nije dovoljna: kad je nastrano ponašanje posljedica trenutnog smanjenja autokontrole, npr. pod utjecajem alkohola; kod različitih mozgovnih oštećenja; kad je posljedica situacije u kojoj je normalni spolni život blokiran, npr. smrt žene, dugo izbivanje od bračnog druga; kad nastupe teška depresivna stanja (kojima se često ne zna uzrok), a koja dovode do emotivne regresije. Ukoliko je okolina onaj činilac koji dovodi do spolnih nastranosti, osobito kod manje samostalnih tipova, nerijetko je dovoljno promijeniti okolinu da bi nestalo perverzije.

Nekad su protiv recidiva u nekim zemljama prakticirali kastraciju, ili davanje ženskog hormona estrogena. Danas se takve metode smatraju zloupotrebama; dok, s jedne strane, smanjuju jačinu spolnog impulsa, s druge strane ne ispunjavaju potrebu za ljudskim kontaktom, za samopoštivanjem i drugim vrednotama.

Psiholozi koji su nezadovoljni psihoterapijom, uveli su »behavioralnu terapiju«, koja se temelji na principu Pavlovljeva uvjetovanja. Postupa se metodom dekondicioniranja, odnosno, negativnog kondicioniranja kao kod liječenja alkoholičara. Uz objekt spolne perverzije vezuje se negativno bolno iskustvo. Uspjesi su zabilježeni kod homoseksualaca, transvestita i fetišista. Treba ipak reći da ta metoda može poslužiti samo kao dodatak psihoterapiji, a ne kao njen nadomjestak, jer pacijenti koji traže psihoterapiju ne dolaze samo zbog toga da se riješe svoje spolne nastranosti, nego jer traže razumijevanje, suosjećanje i da provjere svoje ljudske odnose uopće.

Psihoterapija općenito napominje o spolnim nastranicima da su oni već dovoljno kažnjeni osjećajem krivnje i inferiornosti. Zbog toga od svih metoda najmanje koriste kažnjavanje i osuda. Prvotna zadaća je ana-

" U tom vidu je veoma instruktivna studija G. M. CARSTAIRS, *Differenze culturali nella deviazione sessuale*, u *Deviazioni sessuali* itd., 429—443.

litičara da oslobodi pacijenta od tereta krivnje i inferiornosti, tih najjačih kočnica adekvatnog izražavanja njegove spolnosti.^

3. *Etičke norme.* Moral spolnih perverzija ovisi o dvije temeljne postavke: o pogrešnoj *infrastrukturi* spolnog ponašanja i o osobnoj *odgovornosti* u takvim ponašanjima. Što se tiče prvog vidika, nastrani počinjaju objektivne ili materijalne grijehe, jer im u ponašanju nedostaje ona dimenzija koja uvjetuje normalno ljudsko ponašanje. Drugi vidik, ili onaj osobne odgovornosti, implicira *subjektivno* djelovanje, koje I opet moramo dobro lučiti: na *aktivna* i na *pasivna* ponašanja. Nije, naime, svejedno da li ih subjekt vrši polazeći od svoje ljudske odgovornosti ili ih samo kao bolest podnosi tako kao što podnosi bolest svoga tijela ili svoje psihe.

Postavimo li stvar tako, etički problem spolnih nastranosti relativno je lak. No on se komplicira, želimo li pojasniti dvije temeljne pretpostavke za ispravan odgovor, naime kad se pitamo što je *naravno*, a što je *protunaravno* u spolnim nastranostima; što je *odgovorno*, a što je *bolesno* ponašanje? Znano je da mnogi listovi i dnevnici, dajući odgovore na pitanja iz tog područja, smatraju perverzije nečim »naravnim«, mada ni najozbiljniji stručnjaci ne poriču da neka doza takvog ponašanja, osobito u početnim fazama, ne može već biti ožigosana kao »protunaravna«.

Biblija ne poznaje mitizacije ili obožavanja naravi. Ona polazi sa stanovišta stvaranja, zato desakralizira fizičku prirodu; svjetovne realnosti nisu više bogovi, to su samo stvorenja. Osim toga, valja se upitati nisu li u pojmove »naravno« — »protunaravno« s vremenom ušle kulturalne vrijednosti, pretrpjevši svojevrsnu ekstrapolaciju u tome što su prošle na etičko područje? Ta se ekstrapolacija ostvarivala preko kompleksnih mehanizama, ali bojati se da nekada nije bila izuzeta od motivacija otuđenih i opresivnih čovjeku. S tim u vezi valja objasniti izraz »protunaravno«, kako bi se doznala etička krivnja spolnih nastranosti. Potreban nam je preciznije izražen *temelj* za prosuđivanje moralnosti spolnih perverzija. Trebalo bi pokušati iznijeti *temelj* prosuđivanja novim personalističkim putovima, budući da se tim načinom danas želi formulirati etika ljubavi i spolnosti uopće.

S druge strane, promatrati spolno nastrane kao *bolesna bića* i tako ih osloboditi od težine moralne odgovornosti, izgleda na prvi mah lak zadatak. Ali dok želimo zaista biti ljudi razumijevanja za njih, nije li opasnost da upravo time pokažemo i opet veliku tvrdoću prema njima? Ako kršćanski moral želi da bude radosna vijest Evandjelja, treba to ljudsko stanje prosvijetliti, ne ostaviti ga bez pomoći i bez perspektive. Divno piše u tom smislu P. Montaigne: »Njihov je život tek jednolično i ne-

A. STORR, nav. dj., u poglavlju *Treatment by Analytical Psychotherapy*, 121 — 129; M. SZENTMARTONI, *Bolesna čovjekova psiha i razne seksualne anomalije, abnormalnosti, perverznosti; dijagnoza, terapija, profilaksa* (manuscriptum), Zagreb 1974, 6—7.

prekidno nizanje padova te imaju mučan i beznadan osjećaj da je bitka unaprijed izgubljena. Zapravo, oni uopće ne vode tu borbu: više su sjedište bitke nego učesnici. Oni neprestano vrše čine čiji im smisao i kontrola izmiču. Prepušteni robovanju opsjedajućoj potrebi, satrti žalosnim osjećajem grešnosti, oni nikad neće upoznati svjetlo i radost slobode djece Božje! Da, postoje takvi jadnici koji se više ne usuđuju vjerovati kako je radosna vijest Spasenja i za njih donesena. Kad se odjednom nađemo pred takvim stanjima, neizbježno je da sebi postavimo pitanja. Uostalom, pitanja se nameću sama od sebe. Jesu li te osobe zauvijek prignječene težinom udesa koji ih je uobličio? Jesu li još uvijek u stanju ponovno uzeti u ruke vlastitu sudbinu? Nije li kraj njihove povijesti unaprijed upisan u njihovu psihizmu? Nisu li one bez odgovornosti, nesposobne upoznati grijeh i milost?«¹

U toj radikalizaciji dviju pretpostavki, na kojima se temelji moral spolnih nastranosti, pružamo neka načela, koja možemo primijeniti na razne oblike spolnih perverzija.²*

a) Postoji evanđelje ljudske *odgovornosti*, bitne za kršćanina naspram poganskog determinizma. Čovjek nije igra fatalnosti nego je gospodar vlastite sudbine i tvorac svoje povijesti. Ali ta kršćanska proklamacija treba da se čuje kao radosna vijest, a ne kao motiv osude. Kršćanski etičar ili moralist ponekad je dao utisak da čovjeka shvaća u savršenoj slobodi i savršenoj odgovornosti. Međutim, »za konkretna čovjeka, koji sudjeluje u povijesti, sloboda je uvijek klica: ona postaje povijest sa svojim napredovanjima i uzmicanjima... Ona se ovdje na zemlji nikad potpuno ne ostvaruje.«³

Aplicirajući taj pojam odgovornosti kao radosnu vijest, a ne kao osudu, kršćanski moral mora voditi brigu o tome da spolna perverzija nije uvijek indicij psihičke slabosti. Ona se može naći i u inače zdravih osoba. U takvim će slučajevima kršćanski moral morati propovijedati evanđelje odgovornosti sa svrhom da takve osobe ubaci u posjedovanje samih sebe ne mimo nego unutar Božjih planova. Ponekad spolna perverzija ima vidike psihičke bolesti ili bar posjeduje takve simptome. Takvim će osobama kršćanski moral propovijedati radosnu vijest odgovornosti, o-slobodivši ih straha od krivnje i osjećaja lažnih grijeha (oni počinjaju *peccata materialia*). Učinit će da shvate da je sloboda dar, a ne nužnost. Taj dar može biti frustriran ili negativno uvjetovan od okolnosti stranih subjektu.

" P. MONTAIGNE, *Moralna odgovornost u spolnim nastranostima*, u *Seksoloske studije* itd., 241.

¹ Oslanjam se na Vidalove postavke u cit. djelu, str. 383—385. Usp. Š. STEINER, *Patološka gledanja in države v npravnem življenju katoličanov*, u *Cerkev v sedanjem svetu* 9 (3—4/1975). 45—49. Članak je veoma zanimljiv. S raznim primjerima autor otkriva patološka gledanja i stavove kod katolika i nastoji ih ispravljati snagom nauke Sv. pisma i II. vat. sabora.

² P. MONTAIGNE, nav. dj., 246; usp. J. SDINO, *Libertà e morale in psicoterapia*, u *Elementi di medicina e psicologia pastorale*, OARI, Varese ^1969, 139—145, osobito 142. si.

b) Postoji evanđelje *milosti*. Načelo »milost pretpostavlja narav« je točno, ali ga ne treba shvatiti kao da bi milost zahtijevala savršenu prirodu, inače bi milost bila uvjetovana od ljudskog savršenstva. Na pitanje da li posvećenje ovisi o zdravom psihizmu, odgovorio je L. Beirnaert: »Ako pretpostavimo da postoji ista vjernost koja je bitna za milost, i prema tome jednako posvećenje u misteriju — postoje dvije vrste svetaca. Ima svetaca s nesretnim i s teškim psihizmima, vojska tjeskobnih, nasrtljivih i putenih, tj. svi oni koji nose nesnosan teret determinizama. Ima ih koje nikad neće zadiviti ptice i nikad neće pogledati gubijskog vuka; onih koji padaju i još će padati; onih koji će plakati sve do kraja, ali ne zato jer su nešto grublje zalupili vratima, nego zato jer još uvijek počinjaju tu odvratnu, sramnu pogrešku. Ima veliko mnoštvo onih čija svetost ovdje dolje nikad neće zasjati u njihovu psihizmu, a pokazat će se tek posljednjeg dana da bi konačno zasjala *in perpetuas aeternitates*. To su bezimni sveci. A pokraj njih postoje sveci sa zdravim psihizmima, čisti, snažni i blagi sveci, sveci koji su uzori, kanonizirani ili vrijedni da budu kanonizirani; oni čije je predano srce široko kao pijesak što se proteže uz morsku obalu; *quasi arena quae est in littore maris*.

Aplicirajući pojam milosti na pervertite, kršćanski će moral propovijedati milost: onima koji su odgovorni za svoje perverzno ponašanje propovijedat će milost spasenja i oslobođenja, jer svaki čovjek svojim nastojanjem i Božjom pomoću može ponovno izgraditi svoju povijest; onima koji su psihički bolesni, a perverzni, propovijedat će evanđelje milosti, oslobađajući ih od njihova beznada, pokazujući im da se »svetost može čudesno razviti pod velom siromašnih izvanjskosti« (P. Montaigne). Ako kršćanska svetost nije nespojiva s fizičkim manjcima, zašto bi bila nespojiva s psihičkim nesavršenostima?

c) Kršćanski se moral mora temeljiti i na otajstvu *križa*. Isto otajstvo valja primijeniti na situaciju spolno nastranih. No to evanđelje ima i različite vidike, prema kategorijama spolnih nastranika. Onima koji su slobodni u svom ponašanju evanđelje križa je poziv na obraćenje, pa ako se obraćenje ne dogodi, evanđelje križa pretvara se u opomenu odbačenosti. Onima koji za svoja ponašanja nisu odgovorni evanđelje križa naviješta otajstvo boli; radanje spasenja u boli, i fizičkoj i psihičkoj. To im otajstvo objavljuje misterij psihičke bolesti kao tamni dio ljudske stvarnosti, koju mnogo puta valja podnositi bez osobne krivnje.^

L. BEIRNAERT, *La sanctification dépend-elle du psychisme? Etudes*, 266 (1950), 58–65, cit. prema P. MONTAIGNE, nav. dj., 252.

^ Isti P. MONTAIGNE s velikom ljubavlju završava svoje razmatranje, koje smo već više puta citirali, o *pitanju svetosti i spolnih nastranosti*. Među ostalim postavlja pitanje: »Zašto bi, s obzirom na takvo duhovno zbivanje, uravnotežena odrasla osoba bila u boljem položaju nego spolno opsjednuta osoba? Zašto bi ona bila povlašćena? ... I jedan i drugi nalaze se pred licem Božjim kao sinovi istog Oca, ljubljeni istom ljubavlju« (250–251).

4. *Pastoralna dimenzija.* G. Cruchon govori o svećeničkoj i sakramentalnoj terapiji. Svećenička terapija odnosi se na izvansakramentalna savjetovanja, na duhovno prijateljstvo i vodstvo. Svrha mu je vratiti spolno-nastranom vjerniku nadu i povjerenje u sama sebe, u druge, u Boga. Osnovni je zahtjev blagost, ali ne tako da se upadne u drugu skrajnost, u laksizam. Treba mu hrabro savjetovati i nukati ga da stekne jakost izbjegavati takve prilike koje ga navode na padove; valja da takve prilike izbjegava kao i svi ostali ljudi.

Sakramentalna terapija sastoji se u oslobađanju osjećaja krivnje u sakramentalnoj Ispovijedi. Pritom valja naglasiti da je svećenik osnovno pomoćnik i prijatelj koji u ime Crkve vrši delegatsku službu, oproštenje i odrješenje krivnje zadobiva se snagom sakramenta.⁵⁸ Tu odlično pristaje naputak P. Montaignea: »... Kad Bog hoće osuditi grijeh, onda ga on osuđuje u svom Sinu. Sjetimo se Kristovih riječi kad je započinjao muku: 'Sad je čas suda!' Sud je upravo Sin Božji koji dolazi predati svoj život da bi otpočeo novi I vječni Savez. Nažalost, sudište Ispovijedi tumačilo se tako da su ga shvaćali poput ljudskih sudnica, premda ono predstavlja povlašteno mjesto gdje se vrši Božji sud, koji u sadašnjem vremenu nije sud za osudu, nego za spas. Ispovjediti svoj grijeh ne znači priznati svoju grešnost pošto smo je odvagnuli... To znači predati se Bogu; to znači priznati Boga Saveza koji milosno nudi svoje zajedništvo u Isusu Kristu. Ispovijed grijeha jest Ispovijest vjere, jer suprotnost grijehu nije 'lijepo ponašanje', nego vjera kojom prihvaćamo inicijativu Boga Spasitelja. Nikad se od kršćanina nije tražilo da vjeruje u grijeh, čak niti u svoj vlastiti! Od njega se traži da vjeruje u oproštenje grijeha: postoji samo taj credo!«⁵⁹

Zaključak

Spolne anomalije anatomske su nedostaci, spolne nepravilnosti funkcionalne su manjkavosti, ali spolne nastranosti nerijetko su u svom korijenu pomanjkanje ljubavi. Manjkala je ljubav. Manjkalo je iskustvo ljubavi I zato su nastale perverzije, I zato su takvi često nesposobni ljubiti. Ljubiti drugu osobu, to ovisi u prvom redu o tome jesam li sam ljubljen; ovisi o iskustvu ljubavi. Ljubav će se, prema tome, teže razviti u onih ljudi koji u svom djetinjstvu nisu bili sigurni u to jesu li potpuno prihvaćeni od svojih roditelja, jesu li II okruženi toplinom u kojoj mogu rasti i razviti svoje prirodne sposobnosti da ljube, ili ih je ofurlo mraz i hladnoća teške sudbine života — u prvom redu od najbližih: od oca, od

58 G. CRUCHON, nav. dj., 242 si.

»» P. MONTAIGNE, nav. dj., 249.

majke. Stoga je »studij spolnih nastranosti studij seksa bez ljubavi«, kako istinito upozorava Antony Storr."[^]

Konkretna situacija, osobito mladih ljudi, zahtijeva od nas reviziju naših postupaka unutar obitelji, koja ni u kojem vidu ne smije stvarati degenerike, nego zdrav naraštaj zdrave budućnosti. To je i smisao zdravog i sve bržeg razvoja svijeta — do punine u Kristu.

WARUM GIBT ES ZAHLREICHE SEXUELLE ENTARTUNGEN?

Zusammenfassung

Der Verfasser will einige Ursachen dieses »Warum« aufzeigen. In erster Linie weist er auf die wichtige Komponente einer gesunden Kindererziehung in der Familie hin. Wenn man nämlich die negativen Verbote nicht rechtzeitig meidet und schon in früher Jugend sich nicht um eine positive Anpassung richtig verstandener und in die Ganzheit der Person integrierter Geschlechtlichkeit bemüht, dann besteht die Gefahr einer sexuellen Entartung. Solche gibt es heutzutage immer mehr.

Da der Verfasser systematisch und genügend informativ sein möchte, beschreibt er alle Bereiche der geschlechtlichen Pathologie, angefangen von geschlechtlichen Anomalien über Funktionsstörungen bis zu sexuellen Perversionen. Das sind drei wesentliche Phänomenkreise, um welche es sich hier handelt. Besonderes Augenmerk wird auf die sexuellen Perversionen gerichtet und in einer detaillierten Darstellung der Phänomene auf die Ursachen hingewiesen, um somit eine erfolgversprechende Behandlung zu ermöglichen. Es werden folgende sexuelle Entartungsformen betrachtet: Exhibitionismus, Voyeurismus, Sadomasochismus, Toxikomanie, Transvestismus, Fetischismus, Homosexualität, Pädophilie, Gerontophilie, Narzismus, Zoophilie und Nekrophilie.

Im zweiten Teil bringt der Autor eine ethisch-pastorale Bewertung solcher Erscheinungen. Dabei betont er überall die Wichtigkeit des persönlichen Moments vor der objektiven Beurteilung, vor allem wenn es sich um ein konkretes Individuum handelt. Bei den scheinbar hoffnungslosen individuellen Fällen unterlässt er nicht neben der Botschaft der Verantwortung auch die Botschaft der Barmherzigkeit sowie das Geheimnis des Kreuzes zu unterstreichen. Er will zeigen, dass auch solche Menschen einen hohen Vollkommenheitsgrad im christlichen Leben erreichen können und dass sie nicht aus der Gemeinschaft der Heiligen ausgeschlossen sind. Als tätige Hilfe empfiehlt er geistliche Führung und sakramentales Leben.

Sexuelle Entartungen zeigen in ihrer Wurzel den Mangel an Liebe. Daher schliesst das Studium solcher Entartungen zugleich auch das Studium des Sexus ohne Liebe ein. Da in der heutigen Praxis Sexus ohne Liebe immer breiteren Raum einnimmt, wird eine Überprüfung der Erziehungsmethoden in den Familien gefordert, damit sie nicht krankhafte, sondern gesunde Generation heranbilden.

[^] A. STORR, nav. dj., 129: »... The study of sexual deviation is the study of sex without love.«